

ПОДИВІТЬСЯ УВАЖНО НА ГОДИННИК: КОЖНА ХВИЛИНА БЕЗЦІННА

ТОЧКА ЗОРУ

І це справа національної гідності кожного патріотичного громадянина України. Чому акцентую на патріотизмі? Тому що влада — це продукт діяльності тих громадян (і не громадян) України, яким абсолютно байдуже, що з цією Україною і українцями далі буде. Багато хто із нинішніх можновладців навчився виголошувати патріотичні фрази або навіть великі промови, проте їхня життєва мета на практиці не виходить за межі особистих інтересів: свій палац, охоронці, солідні рахунки в банках, мерседеси і право здійснювати власне право, тобто владарювати хоча б над часткою народу, порушуючи його права задля своєї приватної вигоди.

Так було ще до Нерона і, як бачимо, принципово не змінилося після Сталіна. Влада інфікувала народ страхом. Епідемія страху передавалася від покоління до покоління: «Мовчи, бо, не дай Боже, почують, і тоді загримиш на Соловки!» І хто не боявся, той таки «загримів». Від Чукотки, Магадана, Норильська й Воркути до Екібастуза, Караганди, Поволжя й Закарпаття землю щільно удобрено кістками українців.

На хвилі ейфорії перших років незалежності народ України радів: «Тепер як заарештують, то далі Хутора Михайлівського не вишлють! Ми — незалежні!»

Проте нині, на тринадцятому році незалежності, подивіться навколо: що лишилося від нашої незалежності?

Спільний із Росією протиповітряний простір, спільний інформаційний простір, спільні підприємства (що поступово переросли на території України в потужні російські концерни), російська військова потуга на нашій території, російські нафта і газ, російське втручання в політику, російська Церква, російська власність в Україні, російські кадри на відповідальних посадах... Залишилося

Бо, крім вашого життя, це ще й хвилинка життя нашої держави, нашого народу. Чи синхронно йдуть годинники у влади та народу, який їй обрав? Кожна влада боїться народу. Боїться по-різному, але завжди. Боїться втратити владу над народом. А чим більше боїться, тим на більшій правопорушення здатна піти, тим більші злочини готова вчинити і готує їх.

А от наскільки злочинна справа може восторжествувати — залежить лише від народу, від свідомості народу, від усвідомлення тих наслідків, що настануть після мовчання або після втручання народу в діяльність влади: негативних — після мовчання і позитивних — після втручання.

лише ратифікувати Верховною Радою України потрібний Росії договір про ЄП, і антиукраїнський костюм буде застібнуто на останній гудзик. І тоді вже ніхто не гарантує, що будь-якого громадянина України не можна буде звинуватити в будь-чому, щоб вислати потім до дуже віддалених від України місць, де досі тліють кості наших співвітчизників. І тих, що боялися, і тих, що ні. Процес ліквідації України української, незалежної, суверенної, виходить на фінішну пряму.

Влада активно готується до президентських виборів, розробляючи основні, допоміжні і резервні сценарії для здійснення певних акцій у столиці і в областях. Дорозставляються відповідні кадри, узгоджуються плани дій, доформовуються адміністративні штаби, комісії, групи, підрозділи. Остаточо уточнюються різноманітні технічні прийоми і засоби, що в кінцевому підсумку мають гарантувати потрібний владі результат виборів. Потрібний для збереження нинішньої влади.

Мета виправдовує засоби. А тому не лише спеціальні паргруппи «журналістів», а й групи кваліфікованих провокаторів, які вмійють діяти у натовпі, підвищують свою готовність до виконання завдань.

Влада активно готується захистити свої інтереси від народу. Готується, удосконалюючи організаційний механізм нейтралізації народу на своєму (владному) шляху до мети.

А що робить народ? Де його організаційний механізм досяг-

нення мети? Де, зрештою, організатори народу?

Навіть якщо від сьогоднішнього дня енергійно і дієво взятися до справи, аби виграти вибори 31 жовтня 2004 року, то для успіху часу цілком достатньо, бо сила народу — в одностайності. Не треба робити багато, лише треба робити кожному — конкретно, але всім, разом, об'єднавшись довкола чіткої і простої, зрозумілої мети. Що робити — питаєте?

Треба терміново, відкрито й легітимно почати будівництво піраміди всенародного руху виборців на відомих організаційних принципах довіри, коли кожного чергового члена залучає той, хто за нього здатен поручитися. Ясно, що питання довіри тут стає першочерговим, а отже має бути відповідним чином обумовлене.

Часто доводиться чути (навіть із уст рядових громадян): «Влада створила злочинну систему». Дуже важливо впевнитися у тому, що такої думки дійсно дотримуються більшість громадян. Якщо це справді так, і настільки серйозно, що визнається всім народом, тоді народ повинен створити іншу, протизлочинну систему. Влада застосовує певні технології проти народу? Тоді народ повинен застосовувати адекватні технології. Знову мушу зацитувати Станіслава Лема: «Я не вірю клятвам і обіцянкам з посиленням на так званий гуманізм. Єдиною зброєю проти однієї технології є інша технологія».

Технологія влади забезпечена не лише владними організаційними структурами, а й пев-

ною розвинутою інфраструктурою: зв'язок, транспорт, регламент, правила взаємодії галузей, підрозділів і ланок, інформаційне, пропагандистське та фінансове забезпечення тощо.

Подібно повинна бути забезпечена технологія від народу. Хоча б на час виборчої кампанії. Для особливо заклопотаних фахівців та аматорів адміністративного ресурсу одразу хочу зауважити: я не пропоную нічого антиконституційного, а лише ділюся роздумами про сьогоденні реальні можливості народу, котрий, згідно з Конституцією України, є джерелом влади і має її якимось чином реалізувати фактично за будь-яких умов.

Центральну виборчу й окружні комісії влада вже фактично створила, забезпечивши певну систему (і гарантії) підрахунку голосів та їхнього документального оформлення.

А що забезпечив собі народ, які гарантії? До виборів залишилося 6 місяців і один тиждень, й Україна хоче почути лідера, який би взяв на себе не лише відповідальність, а й технологічну, рутинну організацію народу, готового обирати.

Відправним пунктом цієї технологічної роботи, на мою думку, мав би стати Загальнонаціональний Форум Патріотичних сил України, на якому було б названо загальнонаціонального лідера, здатного об'єднати й організувати народ, який давно готовий звернути свої годинники за часом «Нашої України».

Сьогодні в номері:

Янукович
вибачився

стор. 2

«Вона з
нашого
блоку»

стор. 4

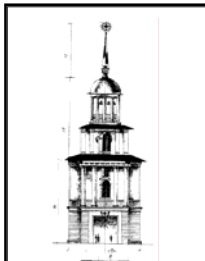
Кобза
Євгена
Адамце-
вича

стор. 6

На довгу
пам'ять

стор. 7

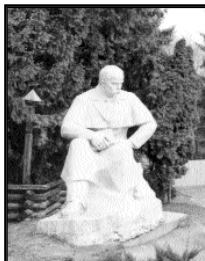
Тарасова
церква

стор. 9

Книга
про
Трипільля

стор. 10

Ой що я
по Львову
находився

стор. 13

Що роблять
продюсе-
ри?

стор. 14

МАНЕВРИ

16 березня Верховна Рада України заслухала звіт Кабінету Міністрів про виконання Програми діяльності уряду. Віктор Янукович звітував про те, що валовий продукт минулого року зріс на 9,3 відсотка, а за приростом промислового виробництва Україна випередила всі країни СНД — 16 відсотків. Прем'єр-міністр послався на проект Програми соціально-економічного розвитку України на 2004 рік, поданий на розгляд Верховної Ради 10 березня під назвою, яка личить кандидатурі на президентство: "Послідовність. Ефективність. Відповідальність". Звіт Віктора Януковича обговорювався аргументовано, часом запально, — адже якість життя в Україні надзвичайно низька, а це основна оцінка роботи будь-якого уряду. Адже, як сказав у своєму виступі лідер "Нашої України" Віктор Ющенко: "Темпи економічного розвитку всього-на-всього є інструментом досягнення більш важливого показника — соціальних стандартів. І відповідно до того, чи досягнуто виконання соціальних стандартів, яка їх динаміка, повинна робитися оцінка діяльності будь-якого уряду. Чому населення України, в якій сьогодні темпи удвічі вищі, ніж у Білорусі, в півтора раза вищі, ніж у Росії, — має у 2,5 раза мен-

ПАН В. ЯНУКОВИЧ ВИБАЧИВСЯ...

шу заробітну плату, ніж населення Росії, та в 1,5 раза меншу, ніж населення Білорусі? Очевидно, справа не в темпах, а в тому, куди результати економічного приросту йдуть у цій країні: чи на збагачення кількох десятків економічних структур і політичних кланів, чи до кишені пересічного українця. Тож у цьому контексті уряд не виконав своєї програми, не виконав тих зобов'язань, перш за все, соціального характеру, які він брав рік тому.

Тема бідності має кілька складових. Перше питання — борги. Борги соціальної сфери сьогодні досягли вже 5 млрд. грн. Тому я смію запевнити, що уряд не виконав своєї програми. Друга складова соціальних стандартів — заробітна плата. Ми маємо безпрецедентний випадок в історії України, коли уряд зменшив мінімальну заробітну плату з 237 до 205 гривень. І таким чином привів до ситуації, коли сьогодні в Україні 3,5 млн. українців (або кожний сьомий українець) отримують заробітну плату на рівні мінімального рівня — 205 грн. Я запрошую будь-якого члена уряду сьогодні вийти на Майдан Незалежності і прозвітувати по цьому показнику. Без охорони тільки, будь-ласка, зро-

б'ть це, — і ви почуєте оцінку своєї роботи. 8 млн. українців, або 60 % працюючих, живуть нижче прожиткового мінімуму. 7 млн. українців сьогодні — за кордоном, 8,1 млн. українців — безробітні, позбавлені будь-якої перспективи. Ось оцінка діяльності уряду! Виходячи з соціального блоку, ми можемо сказати, що уряд не виконав своїх зобов'язань, які брав рік тому перед громадянами, перед пенсіонерами. Замість цього маємо підвищення податків на ліки — на 20 %, на комунальний транспорт — на 20 %, плату за освіту — на 20 %, для сільськогосподарського виробника впроваджено некомпенсуючий ПДВ, а для всього бізнесу впроваджено оформлення векселями боргів із ПДВ".

Поглибилася криза в селі, селяни доведені до відчаю, йде повне винищення худоби. Провал аграрної програми в минулому році може повторитися в нинішньому в більш загрозливих масштабах.

Звіт Віктора Януковича та його уряду відбувся на місяць раніше, ніж цього вимагає календар. Фактично, не виконавши своєї попередньої програми, уряд зажадав від парламенту підтримки нової, наполягаючи на тому, що це не лише

"урядовий екзаме́н", але й "екзамен для коаліційної більшості". Остання не стомлювалася співати осанну Віктору Януковичу, наполягаючи на тому, що "економічний фундамент держави стає міцнішим", а "цей уряд працює на довгострокову перспективу".

Опозиція вважає, що заборгованість із зарплати, що обрховується сумою в 1,8 мільярда гривень, — найточніша оцінка старій Програмі і "перспективи" здійснення нової.

У своєму заключному слові Прем'єр-міністр Віктор Янукович сказав, що уряд врахує всі конструктивні пропозиції та матиме зворотний зв'язок із тими, хто їх висловлює і наполягає на тому, що пріоритети, які були означені рік тому, виконані. Він вибачився перед тими українцями, кому уряд не зміг допомогти, й пообіцяв, що "цілодобово працює" зробить усе для того, аби життя стало кращим.

Верховна Рада 239-ма голосами прийняла постанову, яка схвалила діяльність уряду в минулому році та його Програму-2004.

БЮТ, соціалісти та "Наша Україна" не голосували.

Л. В.

ВИБОРИ В РОСІЇ

ПУТІН ЗНОВУ НА ПРЕСТОЛІ

Володимир Путін ще чотири роки обійматиме посаду Президента Російської Федерації. Чинний Президент нашої північно-східної сусідки впевнено "обійшов" усіх інших претендентів і "нагора" видав 71 "із копійками" відсоток всенародної підтримки. Відрив від найбільшого переслідувача — комуніста Миколи Харитонава — приблизно 57 %.

Ймовірно, що більшість кандидатів у списку були "для галочки", бо від опозиції за президентське крісло боролася лише демократ Ірина Хакамада (3,8 %). Але нічого не змогла зробити, адже президентська кампанія відзначалася майже стовідсотковою відсутністю свободи слова та безальтернативним адмінресурсом. У цьому випадку українська влада зі своїми амбіціями "задушити в обіймах" опозиційні ЗМІ все ж поступається російській.

Росіяни йшли б на вибори неохоче, але влада підготувала на виборчих дільницях сюрпризи. Скажімо, у Владивостоці, як пише "Le Figaro", виборчий бюлетень був одночасно бонусом, за який можна було виграти поїздку в Китай. Адміністрація села Луково в Підмосков'ї, за інформацією "Les Russes plebiscitent Routine", розвозила людей по дільницях, а потім — назад додому. І наостанок частувала всіх випічкою та чаєм. На інших виборчих дільницях було влаштовано розпродаж товарів, роздачу флаєрів на відвідування дискотек і талонів із різноманітними знижками. Методи захоплення застосовувалися різні. Скажімо, у Хабаровську, за інформацією Ytro.ru, лікарні відмовлялися приймати хворих без відкріпних посвідчень із виборчої дільниці. Як не проголосував, то за тебе влада не потурбується, кине помирати під стінами лікарні.

Західні експерти відзначили "недостатню демократичність" виборів, хоча, на їх погляд, ці вибори організовані на високому рівні. Думки щодо демократичності процесу були різними. Скажімо, спостерігачі ПАРЄ відзначили, що вибори не відповідали європейським стандартам, у той час, як спостерігачі з СНД сказали, що навпаки, — все було демократично.

Сходження на престол "нового-старого" Президента означене великою пожежею поблизу Кремля. Згорів легендарний московський виставковий центр "Манеж". Ще одна російська історична традиція — зміна царя — знаменувалася різними катастрофічними подіями, які могли віщувати долю нового керівника держави. Попри всі заботи, президентські вибори в Російській Федерації відбулися за звичним сценарієм. В Україні, безумовно, побажають його повторити, і хтозна, чи не здаватиметься російський адмінресурс "квіточками" порівняно з тим, що чекає на нас у жовтні.

Підготував
Богдан ГДАЛЬ

ПАРЛАМЕНТ

Прийняття закону "Про вибори народних депутатів України" на суто пропорційній основі було однією із причин блокування парламентської трибуни чотирма фракціями — "Наша Україна", БЮТ, СПУ, КПУ. Однак провладним фракціям, мабуть, була дана жорстока вказівка "валити" цей закон. Чотири рази ставився на голосування проект, який набрав трохи більше 200 голосів.

Після грудневих подій, — коли комуністи опинилися в одних лавах з олігархами за так звану "конституційну реформу", а потім до них приєднались соціалісти, — владі терміново став потрібним "пряник" для

ПРОПОРЦІЙНІ СТРАЖДАННЯ

лівих. Тому на торги було виставлено Закон про пропорційні вибори.

"Санітарна обробка" мажоритарників дала результат: якщо раніше понад 180 із них підписувалися у листі до Президента з критикою пропорційки, то тепер сміливих залишилося сотнею менше.

Відомо, що Адміністрація Президента наполягала: проект закону повинен бути прийнятий не тільки в першому читанні, але й у цілому. І тільки позиція провладних мажоритарників, які погодилися на перше читання, але відмовлялися голосувати за закон у цілому, завадила цим планам. Дуже красномовно виявилася позиція соціалістів, яка не залишила сумнівів. СПУ ще сумлінніше, ніж комуністи, виконувати всі вказівки влади.

Коротко зупинимось на самому змісті законів. Пропорційний внесло четверо авторів — Ю. Ключковський ("Наша Україна"), М. Рудьковський (СПУ), Г. Пономаренко (КПУ), В. Олуйко (НДП). Проект передбачає пропорційні вибори з 4 % прохідним бар'єром за "закритими" списками, які затверджуються вищим партій-

ним органом. Два законопроекти за авторством представників "Регіонів України" та "нашоукраїнця" В. Асачева були схожі. Зміст їхніх пропозицій полягав у тому, щоб партійні списки склалися не з іздом партій, а регіональними осередками.

Микола Рудьковський так поспішав виконувати вказівки Банкової, що з голосу висловив 25 поправок без згоди своїх співавторів і наполягав на терміновому прийнятті закону. Він пропонував знизити прохідний бар'єр для партій до 3 % (мабуть, соціалістам нудно без пані Вітренко), а для блоків — до 6 %. Однак нікому не було відомо, за що власне голосували, офіційний текст постанови з'явився тільки 10 березня, у ньому залишався чотирьохвідсотковий бар'єр. Олександр Мороз уніс пропозицію, щоб доопрацювання проекту закону відбувалося не до 5 квітня (як пропонувався), а якомога швидше, бо владі ніколи.

Фракція "Наша Україна" та Блок Юлії Тимошенко не брали участі в голосуванні.

Ірина КОЛЯКА

«ДОНБАСУ» ЩЕ НЕ ВІДМОВЛЕНО

Спілкуючись з українськими журналістами, радник-міністр Анна СКОВРОНЬСЬКА-ЛУЧИНСЬКА (Польща) делікатно дала зрозуміти, що капітал донецької групи в її країні наразі небажаний.

— Чи можна вважати одним із мотивів відмови інформацію про не зовсім чисте походження донецьких грошей? Про це повідомляла газета "Rzeczpospolita".

— Це перший випадок, коли велика українська корпорація хоче ввійти на польський ринок. Переговори про придбання ГЧ ще не завершено. На цьому етапі бере участь лише LNM, конкурент української фірми. Міністр держмайна Польщі встановив термін переговорів до кінця березня. Якщо міністр виявиться невдоволені результатами переговорів, то все це може змінитися. Тобто, знову будуть запрошуватися нові кандидати, учасники тендеру — м'яч усе ще в грі, і пропозиції ІСД ще можуть бути враховані.

Названа Вами газета дуже відома в Польщі, але агенція, на яку послалася видання стосовно походження донецького капіталу, не підтвердила цієї інформації. Чому ж відмовили ІСД? Польщі зараз пот-

СУСІДИ

рібна концентрація промисловості, бо тепер ми повинні змагатися не лише всередині країни, а й на європейському і світовому ринках. Незабаром наша країна увійде до Європейського Союзу. LNM вже володіє в Польщі великим металургійним концерном, це приблизно 70 % польського металургійного потенціалу. Тому вирішили за краще не розпорошувати сил — нехай залишається один великий гравець. Окрім того, ГЧ постачають напівфабрикатами саме від LNM. Краще, щоб такий закритий цикл виробництва залишався й надалі. Не можна заперечувати економічних переваг цього рішення.

Польща відкрита для всіх, й ІСД, до речі, вже купила в нас одну велику фірму — "Пекполь". У нашій пресі були повідомлення, що вартість цієї покупки — 380 мільйонів доларів. Зарубіжні інвестори вклади в польську економіку понад 70 мільярдів доларів — із різних країн світу. Ми зацікавлені у співпраці з усіма ринками, в тому числі і з українським.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

КОНФЛІКТ

ГРУЗІЯ НА МЕЖІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ

15 березня закінчився термін дії ультиматуму Президента Грузії Міхаїла Саакашвілі, в якому він зобов'язав голову Аджарської автономії Аслана Абашидзе припинити беззаконня та масові репресії проти опозиції. У неділю кортеж Саакашвілі на прикордонному пункті з Аджарією зупинила важка техніка, озброєні люди із гранатометами. Коли міністр внутрішніх справ Грузії Георгій Барамідзе вів переговори з прикордонниками, з аджарського боку пролунали автоматні черги. Президентів так і не вдалося потрапити на територію автономії. У відповідь Саакашвілі поставив ультиматум, який Абашидзе, знаходячись у Москві, виконувати відмовився. Президент Грузії оголосив про економічну блокаду Аджарії. Припинили функціонування аеропорт і порт столиці автономії — Батумі. Був закритий митно-прикордонний пост Сарпі на кордоні з Туреччиною та заблоковані рахунки аджарських політиків на території Грузії. Тимчасово припинив роботу і нафтовий термінал у столиці автономії. Між Тбілісі та Батумі розібрано залізницю й заборонено всі автомобільні дороги. У морі грузинською береговою охороною здійснюється патрулювання всіх суден, що рухаються вздовж аджарського узбережжя.

До аджарсько-грузинського кордону стягуються війська. З аджарського боку — це ополченці, які озброєні автоматами Калашникова (всього 1500 осіб) та самостійно сформовані військові сили (1500 спецназівців, якими керує російський генерал-майор Неткачев), що мають у своєму розпорядженні чотири танки Т-72. Окрім того, в акваторії навпроти Чолоки стоїть катер системи Гриф, який перебуває у бойовій готовності. Із грузинського боку до кордону стягуються Збройні сили Грузії.

"Дровець до вогню" підкидає також мер Москви Юрій Лужков, який прилетів до Аджарії, щоби підтримати дії Абашидзе. Грузія — на межі громадянської війни. Ймовірно, є сили, яким вигідно дестаблізувати тут ситуацію, а точніше, стосунки між проросійськи налаштованою Аджарією, з якої, до речі, ще не виведені російські війська, та Грузією, яка все ж не хоче залишатися сателітом великої північної сусідки.

Богдан ГДАЛЬ

МУКАЧЕВЕ

ЩЕ РАЗ ПРО ЩЕ РАЗ

Нагадаємо, що законно обраний мер Василь Петьовка ("Наша Україна") був усунутий від виконання своїх обов'язків, а виконуючим обов'язки міського голови було призначено члена СДПУ(о) Мирослава Оплачка. Відтоді ситуація змінилася на гірше.

Всупереч чинному законодавству був розпущений виборчком і створений новий — під керівництвом, звичайно ж, члена СДПУ(о). Ужгородський міський суд визнав це рішення незаконним і зобов'язав попередній склад комісії негайно приступити до виконання обов'язків. Однак це рішення не виконується.

Резонанс у області викликала заява народного депутата України, "нашоукраїнця" Віктора Балого про намір балотуватися на посаду мера. Для правлячої партії ця заява була справжнім шоком. Справа в тому, що популярність харизматичного нардепа у Мукачевому — дуже велика, і змагатися з ним на перегонах навіть у привілейованому становищі практично неможливо.

Провладні сили почали справжній терор у місті. Спочатку заблокували рахунки газети "Старий замок", яка активно підтримує блок "Наша Україна", потім почали зривати або обливати чорною фарбою біг-борди цієї газети. Податкова намагається закрити ТРК "М-студіо" та радіостанцію.

Раптом 10 березня Віктор Балого почув про те, що йому відмовлено в реєстрації...

Ірина КОЛЯКА

ТЕРОРИЗМ

**“НАЙСУМНІШИЙ ДЕНЬ
ДЛЯ ІСПАНСЬКОЇ
ДЕМОКРАТІЇ”**

Як і після 11 вересня, світ знову змінився. І самозаспокоїливе “ці вибухи від нас далеко” вже не сприймаються як гарантія стовідсоткової безпеки. Не тільки тому, що серед потерпілих у Мадриді — три українки. Ніхто не гарантований від того, що завтра не сяде до “не того” поїзда. Так само, як і від того, що державні засоби протидії тероризмові не обернуться проти особистої свободи громадян.

Іспанська трагедія — очима тележурналіста з Барселони Люсії ОЛІВА.

Мабуть, це найсумніший день для молодого іспанської демократії, якій тільки 27 років. Із часів громадянської війни в Іспанії ми не мали такої кількості жертв протягом лише одного дня. Жак не тільки від масштабів цієї трагедії, але й через те, що страждання відтепер супроводжуватимуть родини жертв і тих, кому пощастило вижити. Мабуть, ніхто не зможе позбутися страшних сьогоднішніх спогадів — на півдні та півночі чи сході й заході країни. У містах і містечках люди виходили на спонтанні демонстрації, висловлюючи своє горе та готовність дати відсіч тероризмові.

Але я сумую не лише за жертвами і співчуваю не лише сім'ям загиблих у катастрофі. Я співчуваю молодій іспанській демократії, бо така форма тероризму працює тільки проти неї. Потрібно було 45 років, аби позбутися диктатури Франко, і я потерпаю за майбутнє, бо демократична культура ще не встигла втілитися у всі сфери нашого суспільства, включно з деякими політичними партіями та лідерами. Коли тероризм вражає надзвичайно сильно, і люди настільки зблені, налякані й позбавлені почуття безпеки, вони готові поступитися певними свободами, тільки щоб почуватися краще. Надто у тих місцях, де демократія все ще слабка. Чимало людей напевне підтримають жорсткіше законодавство та обмеження прав для імгрантів. Так само, як і певне згортання громадянських прав і прав автономії для представників різних національностей, що є складовими Іспанії. Можна сподіватися скорочення свободи інформації і свободи слова.

Протягом останніх місяців влада намагалася збудити серед іспанців антикаталонські та антибаскські настрої. Терористична діяльність організації ЕТА стала такою собі індульгенцією для переслідування мирних націоналістичних рухів басків і каталонців. У перші ж хвилини після катастрофи на залізниці влада почала звинувачувати в ній ЕТА, хоча не мала жодних доказів. Преса підхопила цю версію, але вже наступного дня заговорили про Аль-Каїду. Хто ж насправді винен у тероризмі, невідомо. І зовсім недругорядним у цій ситуації є те, щоб на тлі боротьби з тероризмом не перекрили кисень неугодним політичним силам.

• **Люсія ОЛІВА,**
Барселона, спеціально для
“Слова Просвіти”
(Переклад з англійської
Людмили Пустельник)

**ЯК ШУКАТИ ІСТОРІЮ
ТАМ, ДЕ ЇЇ НЕМАЄ?**

В Україні ще й досі панівними є “совкові” міфи, які постійно підсилюються і підживлюються впровадженням у національну свідомість чужих ідеологічних конструкцій, передусім — речниками російської моделі євразійства чи російської ж неоімперської доктрини. Вагомим “механізмом” трансляції російської ідеї у структуру світовідчуження, світобачення українців є російська публіцистика. Росіяни не втомлюються повторювати кілька “ідеологем”: про “малий світ” малоросійського дитинства” Росії, про “собираніє земель”. Якщо ж Україна робить певні (хоч і не досить сміливі) кроки в європейському напрямку, — лунає окрик, мовляв, Київ нині є повним прихильником глобалізму, а сумнозвісним “українським націоналізмом”, як і колись, керують Штати.

Прочитуємо, що пише Віталій Талант: “Вброшен термин “украинская национальная идея”, но до сих пор не придумано ничего, что могло бы хоть как-то противопоставить оную единой и единственной русской идее. Продолжает насаждаться искусственный язык (це — про мову, яка функціонувала ще задовго до московського “говора”. — Б. З.), а люди продолжают говорить на русском языке. Вымучивается искусственная история, но ничего, кроме здорового, но и горького смеха, она вызвать не способна”.

Почнемо з кінця. Історія в Україні — не вимучена. Навпаки: московська історія почасті нафантазована. “Праукраїнська держава Русь, — констатує Леонід Залізник, — без серйозної наукової аргументації була оголошена імперськими істориками першим етапом російської державності”. Насправді, етногенез росіян почався “у Волго-Окському межиріччі лише в XI ст. Тому погляди офіційної Москви на Русь як на першу державу російського народу виглядають абсурдно” (8; 136). Бо ж виходить, що російська державність з’явилася на світ на два сторіччя швидше, аніж з’явилися самі росіяни.

До речі, академік Російської Імперської академії наук, знаний у світі вчений, О. О. Шахматов, росіянин за національністю, ще в 1916 році писав: “Ми повинні відкинути найіршучішим чином думку про те, що Київщина була в давнину заселена не предками сучасних малоросів, а представниками інших народностей. Немає сенсу, — продовжував О. О. Шахматов, — шукати в X—XI столітті біля Дніпра великоросів, оскільки великоруська народність — походження новоросів (підкреслення наше. — Б. З.)”.

Філософ Ал. Дугин, абсолютно не церемонячись, проголошує: “Русский народ — всем народам народ (виділено мною. — Б. З.)... Русское абсолютно, нет ничего иного, кроме русского, так как именно русское дает бытие всем остальным вещам. Неговорящий по-русски “нем”. Он немец. Мы соболезуем ему — бедный, бедный немец”.

Це російський філософ писав у травні. А починаючи весняний сезон (у квітні) ще грізніше: “Разве русский человек не открыт четырем ветрам? Разве он не распят в пространстве, истекая кровью, страдая за других, беря на себя ношу и тяжесть странной и страшной истории мира? Разве русский человек — это не Вселенная?... Разве русский человек только человек и все? (?). Никак не все, он много больше... Он великоросс, “великий русский”, больший, чем просто русский, чем он сам... всех русских вмещает Бог, и русские — вослед — вмещают в себя всех, — тесно и покладисто, нежно и настойчиво, и пропадают все народы

в русском (виділення наше. — Б. З.), и не узнают более себя, миг — и нету ничего, только русские, и лишь солнце пляшет над ними, русское наше солнце”.

Що ж виходить? Із одного боку, без росіян українці не зможуть прожити, бо вони ніяк не можуть подолати власну національну неповноцінність, з іншого — “пропадають всі народи в росіянинові”. То навіщо ж українцям пропадати?

**ТО ЗАДЛЯ ЧОГО Ж СТВОРИЛИ
КИЇВСЬКУ РУСЬ?**

Культура — це справді генотип суспільства, — стверджує абсолютно вірно **Сергей Глазьев** й одразу бере “бика за роги”: “Ради чего-то создавалась и Киевская Русь, ради чего-то она со временем превратилась в Российскую империю (очевидно, праукраїнська Русь, на думку політичного діяча-москвитина, до речі, родом із Запоріжжя, створювалася лишень заради того, щоб із часом стати Російською імпері-

логії рабської дибби...”.

На підтвердження слів відомого українського письменника подамо зізнання видатного російського публіциста, пророка Росії **П. Чаадаєва**, який у 1855 році писав: “На противагу всім законам людського співжиття, Росія прямує тільки до свого власнопораблення і пораблення всіх сусідніх народів”.

Тим часом деякі українські історики, скажімо, **Петро Толочко**, якого часто друкують російські ЗМІ, зокрема і “Литературная газета”, вважає, що нас із Росією об’єднує “спільна історія, спільні етнічні корені, культура”. Ба, більше: пан Толочко застерігає росіян, що в Україні “є люди, яким не по нутру тісні зв’язки з Росією... Вони відчувають постійну пітримку з Заходу, в тому числі — й від української діаспори”. Дивна логіка в українського науковця: українців у Україні він звинувачує в тому, що вони підтримують зв’язки з українською діаспорою, натомість про-

ДУМКИ ВГОЛОС

Тож, задля виживання, задля побудови міцної національної держави мусимо постійно розкривати очі людям на цинізм російської ідеї. Апологети якої, з одного боку, справедливо критикують “ринковий тероризм”, проповідують потребу “відвоювати у “ринку” ті цінності, якими в духовно здоровому суспільстві не торгують”, а з іншого — прагнуть постійно володарювати над іншими народами, залучаючи до реалізації неоімперського зазіхання і Російську Православну Церкву. Кілька років тому її патріарх **Алексій І** заявив: “Рука об руку с государственной властью, Церковь будет вести Россию к Великому и Моши”. РПЦ в Україні — це оплот московства, фактор, який провокує антиукраїнські настрої серед мирян, який заважає нормальному функціонуванню українського національного організму.

**НЕМАЄ СИЛ
НА ІМПЕРІЮ, АЛЕ...**

І що з того, що О. Солженіцин, цитуючи російського державника С. Кріжановського (який понад сто років тому передбачав: “Коренная Россия не располагает запасом культурных и нравственных сил для ассимиляции всех окраин (підкреслення наше. — Б.З.). Это истошает русское национальное ядро”), розпачливо наголошує: “нет у нас сил на окраины, ни хозяйственных сил, ни духовных. Нет у нас сил на Империю”, — і додає, — “и не надо, и свались она с наших плеч: она размозжает нас, и высасывает, и ускоряет нашу гибель”.

І тут же, усупереч історичній правді, стверджує: “Это — придуманная недавние фальшь, что чуть не с IX века существовал особый украинский народ с особым нерусским языком”. (Нагадуємо, стаття О. Солженіцина писалася 1990 року, коли СРСР уже трішав по швах і треба було думати про нові обручі для оновленої імперії (“Сегодня отделять Украину — значит резать миллион семей и людей”).

Мабуть, варто уточнити: найважливішою “проблемою” в росіян стосовно українського питання є психологічна проблема. Пана Третьякова підтримує О. Панарін, котрий, також, як і Третьяков, взяв участь у обговоренні книги О. Солженіцина “Двести лет вместе”: “Я лично думаю, что ни русские, ни евреи не смогут удовлетворяться национальным типом истории. В частности, евреи — народ всемирно-исторический. Не в том банальном случае, что следы еврейской диаспоры мы находим всюду в мире, а в том, что еврейский темперамент является мессинским. Мы, русские, в этом отношении сходимся с евреями. Нам тоже тесно в национальной истории; мы ищем вселенской правды (?) и вселенской судьбы”. Цікаво, а що буде, якщо й українській нації стане тісно на тій національній території, яку нам так тріштовито обрізали наші сусіди? І говоритимемо про вселенську правду голосно — з повним на те правом — правом національним, неімперським? Що тоді?

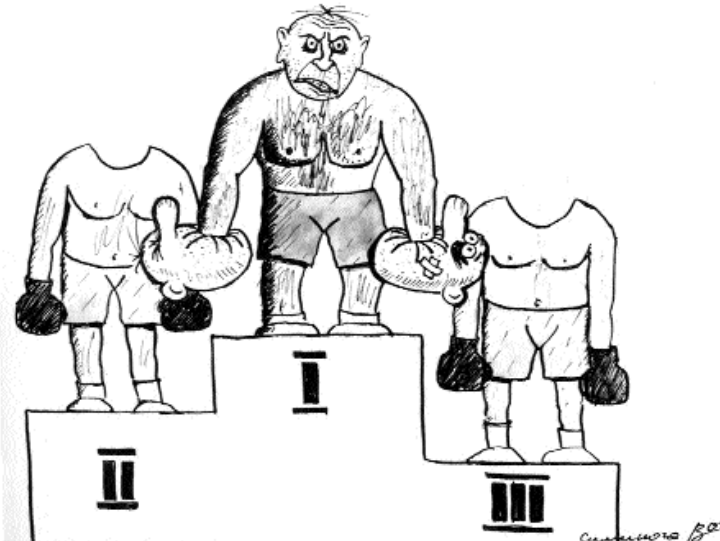
Тим паче, як запевняє нас **Ігор Каганець**: “Україна перебуває в пошуку сили, потрібної для стрибка в майбутнє. Корені цієї сили заховані у її дивовижному минулому”.

Українській нації залишиться лише згадати себе. І тоді жодні євразійські доктрини не замулюватимуть український національний організм, і Україна відновить свою гідну присутність у колі європейських держав.

• **Богдан ЗАЛІЗНЯК,**
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри зарубіжної пре-
си Львівського національного уні-
верситету імені І. Франка

**ІМПЕРІЯ РОСІЙСЬКА...
ЧОМУ НЕ УКРАЇНСЬКА?
(на прикладі публіцистики
Росії 2000—2004 років)**

Материк народного буття заповнили стереотипи, що мають назви “державотворення” і “націотворення”. Як справедливо відзначає Ярослав Дашкевич, “виходить так, що зараз нації нема”. Резонно запитуючи, “як можна творити державу на тринадцятому році її існування” і доки в суспільстві “працюватиме” ще один стереотип — про “перехідний період”?

єю), ради чего-то Россия существует и теперь...”. Пан Глазьев начебто вголос розмірковує, заради чого Росія існує тепер, але згодом, через кілька сторінок сам собі й відповідає: “...русская культура — это мировая культура. Мы можем сохранить идентичность, только развиваясь, как имперская нация, которая показывает всему миру пример общественного устройства. Русский народ в силу своей особой исторической миссии взваливал на себя ответственность за все человечество (!?)”.

Варто було б діяти істини: чи хтось російському народові цей тягар завдавав на плечі, чи всесвітня місія Москви висмоктана з агресивної етнічної сутності її ідеології? Можливий і такий висновок: імперські (і неоімперські) замашки Москви — це певна травма російської свідомості.

“Дикий розгул деспотії — і водночас весь народ на дибі рабства, — писав **Євген Гуцало** у книзі аналітичних роздумів “Ментальність орди”, — на цій дибі рабства конає все, і, не забуваймо, конають “і мертві, і живі, і ненародженні земляки мої”. Тому-то нам, народу-страднику, так нелегко сьогодні сходити з дибби, позбутися психо-

понує відновити тісні зв’язки з росіянами. У цьому плані було б варто поводитися у росіян, які твердо й послідовно дбають про свою діаспору в інших країнах.

Зокрема — в Україні, яка минулого року мала шанс позбутися острова Тузла. Ось як висловлювалися учасники програми “Свобода слова”, що транслювалася 24 жовтня 2003 року на телеканалі НТВ.

Дмитрій Рогозін: “Если Украина входила в состав Российской империи на Переяславской Раде с одной территорией, пусть бы она с этой территорией выходила. Причем здесь Крым, причем здесь Севастополь, причем здесь Тузла?”

Мітрофанов: “Украина не является независимым государством. Она сидит на дешевых энергоносителях из России. Тогда, если вы независимы и крутые, готовы за Тузлу воевать, вы сначала платите за газ по мировым ценам!.. Ответьте на это. Что вы будете без нас делать?”

А. Кох: “...интересы России не ограничиваются островом Тузла. Я считаю, что России по праву, по факту... должен принадлежать и Крым, и Херсон, и Николаев, и Одесса. Это наша стратегическая цель”.

«ПОКОЛІННЯ ПОКОЛІННЮ

ОБ ТОБІ РОЗКАЖЕ...»

Час відносить нас від безрезневих шевченківських дат, але Шевченкіана — як знакова система громадянського та національного самоусвідомлення просвітян — набирає сили, виповнюється здійсненням нових задумів. На порозі — вихід комп'ютерного диска із "Кобзарем", піснями втіленнями поезій Шевченка; всесвітнє Шевченківське свято у травні, закладка фундаменту та будівництво Тарасової церкви у Каневі...

Урочистий концерт, присвячений пам'яті Тараса Шевченка, який відбувся нинішнього 10 березня у приміщенні Київської оперети (яке, колись, на початку ХХ сторіччя, належало Матері-Просвіті), надовго запам'ятається його учасникам та глядачам.

— Коли об'єднуються зусилля всіх, хто дотичний до творення просвітянських вечорів, то захід буває не лише митецьки вдалим, але й посправжньому духовним, — сказав поет Борис Списаренко, працівник Центрального правління ВУТ "Просвіта". — А тут нас об'єднувала глибока шаноба до нашого Пророка — і тих, хто вийшов на сцену, і тих, хто лишився за лаштунками, і хто сидів у залі.

Своєрідним камертоном вечора послугували строфи Афанасьева-Чубинського, виголошені 1861 року на похороні Тараса Шевченка:

*"Не в степу, не на могилі
Над Дніпром широким
Ти заснув, еси Кобзарю,
Вічним сном глибоким.
Круг тебе чужда — чужина,
Та не чужі люде.
Є кому тебе оплакать,
Є — і довго буде.
Покоління поколінняю
Об тобі розкаже,
І твоя, Кобзарю, слава
Не вмере, не поляже!!!"*

А вступне слово голови Товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка, народного депутата України, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка Павла Мовчана було схвильованим, щирим роздумом про той моральний родовий закон, який заповідав Кобзар українцям, про національну ідеологію — життя за Шевченком.

Кожне дійство, в основу якого покладені твори Тараса Шевченка, по-новому прочитані тим чи іншим виконавцем, здатне заповнити увагу

залу, якщо актори чи солісти дослуховуються глибинного, духовного, сакрального змісту Шевченкового слова. Тоді присутні опановує той особливий настрій, який притаманний спільній молитві, співу в єдиному хорі.

Саме таким настроєм був позначений концерт, у якому однаково яскраво прозвучали і виступ ансамблю солістів "Благовість" (художній керівник — заслужена артистка Ук-

раїни Тетяна Кумановська), чіе виконання духовних українських славінів "Думи мої, думи мої", "Садок вишневий...", "Рече та стогне Дніпр широкий" примусило зал встати, і ліричні одкровення володаря "голосу надзвичайної краси" Олександра Василенка, і чудовий дебют у просвітянських заходах солістки Національної опери Ірини Семененко, і молодече звучання дуету братів-бандуристів Віталія та Романа Морозів, і хореографічна картинка "Калина" у виконанні

однойменного фольклорно-етнографічного ансамблю "Калина" — як відгомін Тарасового: "зацвіла у лузі червона калина, ніби засміялась дівчина-дитина..."

Окремо слід відзначити виступи народних артистів України Анатолія Паламаренка та Ніли Крюкової — надзвичайно талановитих у художньому читанні поезій Тараса Шевченка та артистки Галини Стефанової, яка виконала монологу Варвари Репніної з п'єси Ю. Щербака "Стіна". А виступ видатного поета Івана Драча, який обійняв зал повинню своєї душі, був своєрідним діалогом із Шевченком — через століття...

Власне, аби не цитувати всієї програми просвітянського заходу, скажемо, що щедрими оваціями були нагороджені всі митці, учасники вечора-реквієму, і його головний режисер, народний артист України Валентин Козаченко. "Ансамбль "Кобза" на чолі з народним артистом Євгеном Коваленком, мистецький гурт "Козацькі забави", заслужена артистка України Інеса Братушич побажали й надалі співпрацювати з просвітянами, оскільки наші заходи позбавлені шаблонів і фальші", — стверджує пан Борис Списаренко — "мотор" і організатор вечора пам'яті Кобзаря.

І це, воістину, правда... Коли Державна академічна чоловіча хорова капела імені Л. Ревуцького (Художній керівник та диригент — народний артист України Богдан Антків) після виконання "Заповіту" у відповідь на щире вдячність залу і як вінець вечора заспівала державний Гімн, серед громади не було жодної людини, яка б не підхопила його. І це був спів із глибини кожного серця.

• **Вадим СТЕПАНЧЕНКО**

Фоторепортаж
Ганни **ОБОРСЬКОЇ**

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

КОМУ ЗАВАДИВ “ПАН ПОЛКОВНИК”?

Слово “товариш” — наше воно, своє, домашнє, рідне. Пригадаймо дитинство, школу, військо, гуртову працю. Хлопці поміж собою заводили друзів, приятелів, товаришів. На сільських сходках, зібраннях чи гулянках до люду, як правило, зверталися: шановна громадо, шановне товариство або просто — товариші.

У січових, низових та інших козацьких формуваннях було прийнято звертатися за субординацією: пане полковнику, пане сотнику, пане отамане і т. д., підкреслюючи його старшинську приналежність. Поміж козацьким загалом було простіше: пане-брате, пане-друже, пане-товаришу. Таким звертанням наголошувалося на приятельській рівності між співбесідниками.

...Історично склалося так, що соціалісти, комуністи, марксо-ленінці для партійного спілкування поміж собою замість приставних звертальних слів взяли слово “товариш”. У їхньому партійному колі може це було й виправдано, якби не деякі нюанси: різало вуха, коли селянка Марія Демченко зверталася до найвищої особи в партії: “Товаришу Сталін!”. Або, як було незвично читати листування Рузвельта й Черчіля зі Сталіном, коли ті називали його “господином”...

Справді, що було товариського між селянкою і генсеком? Що було і що є товариського між рядовим солдатом і генералом?

...Кому і чому завадило поважальне товариське словосполучення “пане-товаришу”? Кому і чому завадило ліричне, патріотичне й душевне “пане полковнику мій синьоокий”? Кому і чому?..

• **Іван КЛОЧКО**, м. Чернігів

ОБУРЮЮТЬСЯ!

СІЧЕНЬ, КВІТЕНЬ, ВЕРЕСЕНЬ... ВІДМІНЯЮТЬСЯ

Серед країн СНД мовні проблеми найгостріші в Україні. Московський професор В. Ф. Нечипоренко (родом із Полтавщини) у своїй доповіді на конференції в Полтаві (1989 р.) розповідав про **БІОЛІНГВІСТИКУ**. З позицій цієї науки, там, де впродовж століть зберігається рідна мова, виникає своєрідний етнічний резонанс, національний егрегор, котрий у кризових ситуаціях допомагає зберігати духовну єдність нації.

У Полтаві було проведено моніторинг щодо продажу в центрі міста настінних щорічних календарів. Співвідношення російських та українських виявилися такими: **1997 р. — 19:1, 1999 р. — 18:7, 2000 р. — 13:0, 2002 — 20:0** (“Зоря Полтавщини” 22.10.2003 р.). А на **2004 рік — 28:0,5!** (один російсько-український) — Газетний ряд “Анюта” в центрі міста.

Тож це не анекдот, що існують громадяни України, котрі перепитують: “А вересень... это что?”. Що з цього приводу скаже наша Верховна Рада?

...Незліченна кількість балачок на всіх рівнях ведеться про відродження рідної української мови, та як гриби продовжують з’являтися російськомовні видання. Доречно нагадати тут вислів сумнозвісного німецького Єфрейтора: **“Відберіть у народу рідну мову, і через два покоління він забуде, хто він є!”**

• **Юрій ЛАРІОНОВ**, м. Полтава

СМІЙМОСЯ!

ЧАСТІВКИ ДО ТЕРНІВКИ

Кажуть, що до булави
Ще потрібно голови.
А навіщо голова,
Якщо в тебе булава?

* * *

Розтлумачте, Бога ради,
Горопашному народу:
На біса нам гілки влади,
На яких чортмає плоду?

* * *

Пам’ятаймо цей урок
На балу і в лазні:
Всюди, де мовчить пророк,
Пацекують блазні!

• **Петро РЕБРО**, м. Запоріжжя

«ЗА ВОЛЮ СПІВАЮТЬ НЕЗРЯЧІ,
БО ЗРЯЧІ ТУ ВОЛЮ НЕ БАЧАТЬ...»

Автор цих рядків — народний кобзар України Євген АДАМЦЕВИЧ, 100-річчя від дня народження якого урочисто відзначила громадськість Криму.

ПОДІЯ

вом, а також розповіла про “долю” “Запорізького маршу”, автором якого є Євген Адамцевич.

Нелегка доля випала кобзареві, але внутрішній дух спонукав його продовжувати традиції українського кобзарства. У його авторському виконанні звучало більше 100 творів.

Вдячні за його національну позицію наші сучасники й учасники свята розпочали вшанування пам’яті кобзаря на сільському цвинтарі.

— Я народився за 12 кілометрів від села Євгена Адамцевича, не знав його родини, але протягом усього життя відчував той кобзарський дух, яким живе Полтавський край, — розповів Віталій Фесенко. — “Запорізький марш” — музична спадщина, яку нам передав кобзар, вела нас у зал засідань Першого З’їзду Руху і дотепер запалює наше серця та додає сил.

І справді, в програмі свята, що перемістилося в актовий зал Холмовської школи, прозвучали твори з репертуару Євге-

на Адамцевича у виконанні учнів:

Кобзо ж моя,

порадице,

Струни золотії,

Порадь мені,

відрадице,

Розвій тяжкі мрії.

Туга моя, що світ

білий,

Тебе я не бачу...

Цей вірш присвятив кобзар Мусій Олексієнко своєму сліпому учневі Євгену і передав йому багатющу спадщину народної самобутньої творчості.

Адамцевич із 22-річного віку почав свій самостійний творчий шлях, удосконалюючи не тільки кобзарську техніку гри, а й музичний інструмент.

Це відчули учасники свята, коли в залі зазвучала кобза Адамцевича з записів сімейного архіву доньки кобзаря Тетяни Бобрикової... На жаль, через тяжку хворобу, Тетяна Євгенівна не змогла привітати всіх шанувальників народного співця, але учасники святкування відвідали хвору й розділили з нею пам’ятні поминальні хвилини.

Євген Адамцевич — автор багатьох пісень, мелодій, віршів, а ось найгеніальніший його твір, “Запорізький марш”, побудований, за його словами, “на різних народних мелодіях”, після обробки Віктором Гуцалом має де-що інше звучання, відрізняється від Адамцевичевого твору. За спогадами Тетяни Бобрикової, її батько сердився, що тематичний матеріал його твору змінено. Вона подарувала Севастопольському товариству “Просвіта” копію архівних записів деяких творів батька, також і “Запорізького маршу”, із надіями, що в майбутньому він звучатиме у своїй первозданності.

У червні 1969 року Адамцевич брав участь у концертах кобзарів, організованих музично-хоро-

вим товариством України, його гри й спів чули в Севастополі. Свій виступ він завжди закінчував “Запорізьким маршем”, залишаючи усім на згадку запал тріумфального піднесення.

З таким же піднесенням сприйняли архівний запис у авторському виконанні “Запорізького маршу” учасники урочистого заходу товариства “Просвіта” присвяченого дню народження кобзаря.

Севастопольське об’єднання “Просвіта” розповсюдило серед шанувальників народного співця збірку спогадів про Євгена Адамцевича.

• **Волюмир ПРОЦЕНКО**, голова Севастопольського об’єднання товариства “Просвіта”

РЕПЛИКА

Житомирська міська рада минулого року своєю рішенням затвердила такі ось неокорисні найменування: “Центральна міська лікарня № 1 м. Житомир” та “Центральна міська лікарня № 2 м. Житомир”.

— А котра ж із них “центральніша”? — запитає здивований читач. — Адаже “центральна” означає “єдина”!

Із 50 депутатів міської ради в Житомирі семеро — освітани. Та не все ж усі вони — фіЛОЛУХИ?

При міськвиконкомі створена комісія з “впровадження української мови”, — а вона куди дивилася? Чи це — наочне підтвердження її бездіяльності?

Врешті, місцева “Просвіта” “на чолі” зі Святославом Васильчу-

ком там існує? А що робить, куди дивиться? Адаже захист рідної мови є одним із статутних положень Товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка.

І от вийшло, що всі інституції перебувають “на своїх місцях” (у записку, чи що?), а влада оглуплює Житомир, при-

право звернутися до суду за захистом порушеного мого особистого права на розвиток і функціонування української мови, що мені гарантувала стаття 10 Конституції України. Що і зробив. Судовий розгляд тривав півроку.

І от, нарешті, Коро-

житомира прийняв, незважаючи навіть на висновки учених-філологів Житомирського державного педуніверситету імені І. Я. Франка про те, що двох центральних лікарень у одному місті бути не може!

Протестуючи проти недолугого рішення міс-

ги Бюджетного Кодексу України були б виконані (адже слово “центральна” в назві лікарні дає їй додаткові повноваження розпоряджатися бюджетними коштами).

Та де там! Замість подяк за конструктивну критику й розумні пропозиції — звільнили мене з роботи, залишивши без засобів існування.

Рішення суду першої інстанції я оскаржив до Апеляційного суду Житомирської області. А якщо і він ствердить, що “чорне — це біле”? Куди тоді бідному християнинові податися? Невже до Європейського Суду в Страсбурзі?

• **Михайло МАРЧУК**, безробітний лікар-терапевт вищої категорії, юрист за другою вищою освітою, м. Житомир

ЯКА Ж ЦЕНТРАЛЬНІША?

мушуючи виконувати загальнообов’язкове рішення. Не змигнувши оком, високі посадовці з обласних інстанцій, не задумуючись, всерйоз посилюються: “ЦМЛ-1” та “ЦМЛ-2”... Але ж перед дітьми та внуками соромно за оці недолугі назви!..

А я, пересічний громадянин, “усього лише” щирий українець, маю

львівський районний суд Житомира (суддя Л. Г. Кочетов) відмовив у задоволенні моєї судової скарги до Житомирської міської ради: “Перейменування медичної установи є правом її власника, тому суд приходить до висновку, що міська рада діяла в межах своєї компетенції”.

Своє рішення Корольовський районний суд

цевої влади, я пропонував альтернативи: “Корольовська центральна районна лікарня м. Житомир” та “Богунська центральна районна лікарня м. Житомир”. Районний поділ у Житомирі існує, і кожна з лікарень охоплює територію саме свого району. У цьому випадку й наруга над рідною українською мовою була б припинена, і вимо-

РЕФЛЕКСІЇ

День восьмого березня було прийнято в США Конгресом жінок-соціалісток на пропозицію Роззи Люксембург і Клари Цеткін як день міжнародної солідарності жінок у боротьбі за свої права.

8 березня тепер не є міжнародним жіночим днем, бо його в жодній країні не відзначають, крім Білорусі, України та Росії. Жінки мають право на працю, на освіту, користуються виборчими правами, тому він вичерпав себе як день міжнародної солідарності жінок у боротьбі за свої права ще після Першої світової війни. Це свято поважає той, хто не знає минулого, не

СВЯТО ВЕСНИ ЧИ ОКОЗАМИЛЮВАННЯ

розуміє справжньої його суті, не знає, хто такі Роза Люксембург та Клара Цеткін, які нав’язали людям 8 березня, — мовби в інші дні жінки не мають почуватися жінками, а чоловіки шанувати їх та оберігати.

За тоталітарного режиму жінку навантажили найважчими роботами. Жінок закликали в трактористи, льотчики, створювали жіночі ремонтні та залізничні бригади... Комуністичні вожді та генсеки бачили в них тільки “трудові ресурси”.

Українські Ярославни повинні були відпрацьовувати 8

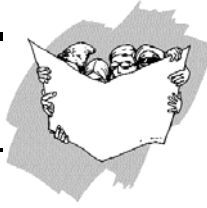
годин, а після роботи тягнути важкі сумки з продуктами, які “дістали по блату”. Декретна відпустка тривала 48 днів, а потім — як знаєш, так і гляди дитину, бо треба йти на роботу. І лише 8 березня жінкам дозволяло бути жінками. І це називалося “побудовою комунізму”. Незрозуміло, чому в Україні це чуже свято є державним.

Настане пора, і люди звільняться від полону комуністичної демагогії, нація одужає і відновить українську обрядово-звичаєву народну культуру. Замість облудного комуністич-

ного витвору будуть відзначати День трієдиної Матері: Матері Божої, рідної Матері й Великої Матері-України — до них байдужих немає. Мамі в цей день треба підносити квіти й дарунки. А для молоді є день Святого Валентина — амурний день, коли закохані святкують.

А засобом масової інформації слід пропалувати День Матері й День Кохання. Треп’яго не повинно бути.

• **Микола ГНАТИШ**, смт. Калинівка Васильківського району Київської обл.

СЕЛО НА НАШІЙ УКРАЇНІ

Немає у Мельниках, відомому холоднороському селі, ще однієї такої старої-престарої хати. Неподалік цвинтаря, попід горою, на одній із верхніх вулиць, вона одразу впала в око — солом'яний дах на ній аж по чорнів од ветхості, а кілька сніпків взагалі впали чи розвіялися, тільки крокви просвічують натомість втраченої покрівлі.

Могла б здатися ця хата й зовсім покинутою, — бачив я такі в наших селах. Ні! Хоч і стара, та побілена, на вікнах чистенькі вишиті фіранки, вазончик із квіткою видно. Отже, хтось тут живе, точніше, доживає віку — разом із хатою, хай під дірявим дахом, але за фіранками, які чи не найперше виявляють тут суцільний людський дух.

Тільки-но зупинився навпроти двору, як фіранки на вікнах розсунулися, а за хвилину із хати вийшла й господарка. Хвірточку, перекошену на один бік, прочинила, подивилася допитливо.

— А я у вікно побачила, думаю, хто це мною интересується?... Незнайомця людина...

Сказав щось до того, що люблять зі старими людьми побалакати, вони про минуле знають.

— Ми по книжках не читали, то й не знаємо багато. Скільки тої власті над нами пройшло, і війна, і голод, а все забувається, людина сама собі живе, як знає, аби шкоди од тієї власті не було, бо ж куди не глянь, а лиха більше, ніж добра, і колись так було, і тепер так... А я ще за царя пожила, до той, як її називають, революції, коли

все у світі перемішалось, і церкви стали розкидати, та образи палити...

— А коли ж Ви народилися, бабусю?

Продовжувала розмову так тихо, що мусив напружувати слух, аби вловити сказане. Як подих далекого вітерця, що й не розбереш, звідкіля віє, був її голос.

— З четвертого... Дев'яност четвертого года... Оце на зимового Миколая буде

НА ДОВГУ ПАМ'ЯТЬ

сто год.
— А хату Вашу коли будували?..

— Ой, людоньки, зразу не скажу, подумую... Хату строїв батько, зразу за першою дитиною...

Вона почала згадувати, хто й коли з її старших братів та сестер народився, з'єднувала роки та імена, і невдовзі розібралася зі своїми підрахунками:

— Хаті буде... зараз буде сто два годи, і тільки що ми одну стінку пересипали, а околотом після війни сама вишивала.

Запросила мене до хати: — Присядьте з дороги, а я яблучок унесу.

У прочинені двері було видно все її обійстя, і лише одна яблуня червоними яблукми, як облита, красувалася на ньому.

Роззирнувся. Ніякого добра, що мало б накопитися у людини на старості літ, у

хаті не було. Лава, стіл, кілька ослонів, піч, дві ікони на покуті — Ісус Христос та Божя Матір, тарілка на столі, відра та макітри коло печі... Все!..

Зайшла, поклатла в тарілку яблук, сіла навпроти мене, склавши руки на колінах, — великі чорні руки. Земля, на якій вона вік працювала, пов'їдалася у них, мабуть, аж до кісток.

Очевидно, помітила мій знічений погляд на убогу оселю, поспішила втішити — не себе, зрозуміло (вона звикла!), мене втішити, гостя:

— А я вже така стара, що мені багато й не треба... Головиха казала — дров на зиму завезе, сніпків на хату випишуть...

Затнулася, хотілося їй, мабуть, ще щось додати до переліку добра, на яке сподівалася од людей, та й не змогла, — вичерпався оче-

видно, перелік.
Вранішнє сонце, ті його кілька променів, що проникли до хати крізь маленькі віконця, зачепили блискучі ризи на іконах, упали на яблука й тарілку, що стояли переді мною, але сутінків у хаті не розвіяли, не розвеселили. Усе (поки висітимуть фіранки на вікнах!) залишиться у тій хаті так, як було, нічого не зміниться.

— Бабусю, а братів Чучупаків пам'ятаєте? — запитав про людей, чії імена перейшли в легенду української революції, коли Холодний Яр скликав тисячі озброєних селян на оборону краю. У далекий час намагався я позирнути.

— А як би їх не пам'ятала?.. Пам'ятаю... Я вже тоді пасла, і в хату до них ходила, і Ореста знаю, його першого на війні убито, ще перед революцією тєю, а ще були там — Петро, Василь, Олександр, і малий Дем'ян... І баба Оксана — матір їхня, її все село знало, така весела та прудка: борщ у піч поставити, а сама біжить у Медведівку, до лавки, поки борщ вариться, вона й назад прибіжить... Вони в леваді жили, а як у колгосп стали зганяти, то їх і вигнали, діда й бабу, бо ж сини були в гайдамаках...

Їх молодими повбивали, один Дем'ян залишився, та й той світ за очі забіг, бо його за братів гнали. А баба Оксана сто год прожила, й нікого не боялася, ото вже, коли люди людей стали лякатися, а вона розбалакається, та й каже:

— Аби моїх дітей не повбивали, то ми б краще жили, а як їх не стало, то й світ перевернувся...

Голос моєї співрозмовниці набрав сили, може, то радість давньої пам'яті в

ньому зазвучала:
— Було ж, як іде він, отой Чучупака Василь, він же не мине ні старого, ні малого... Як іде вулицею, до руки до Шапки: "Добрий день!" — Здоровкається і до дітей, і до старих, і до всіх — перший, отакий був привітний. Високий, чумарка на ньому, і з лисиці шапка... А не дав Бог пожити...

Вона намагалася ще щось додати до згадки про добру людину, але пам'ять залишила їй лише те, як вівтася Василь Чучупака і яку гарну шапку носив. (Двадцятьтого року, в дні повстанської боротьби, їй виповнилося шістнадцять років, а Василю Чучупаци, найвідомішому холоднороському отаманові йшов двадцять шостий, останній рік його життя).

Ходила вона й на похорони убитого отамана:
— Аякже ж, була... Аякже ж!.. Як не піти, коли ми біля цвинтаря живемо...

Яка була тоді війна, і з ким воювали брати Чучупака, — не пам'ятає.

— Так давно було, що я вже й забула, а чого не знаю, того й не скажу...

...Небагато згадала бабця Васирина. Але ж справді, пам'ятає вона Василя Чучупака, як ніхто вже його у Мельниках не згадає, — мовби живого, наче ось саме зараз він сільською вулицею майнув, і вона, щойно його побачивши, у хату зайшла, хіба що не дівчиною, а старою-престарою.

Чи після цих спогадів забудеш — і отамана, і тиху мою співрозмовницю, і вишиті фіранки на вікнах її ще живої хати?

• **Анатолій СКРИПНИК,**
м. Київ

Фото автора

НА ПЕРЕХРЕСТЯХ ЖИТТЯ

ХАТНЄ ТЕПЛО ДОРОЖЧЕ

Вдень на невеличкому імпровізованому базарі поблизу нашого будинку молодий жєбрак просив собі допомоги. Давали йому, хто — гроші, хто — бублика або яблуко. Чиясь добра душа не втерпіла, знайшовся для всього того, хоч і не новий, але цілий пакет.

Поспішаю вранці до автобуса, виходжу з під'їзду — спить той жєбрак на підкладеному картоні під останнім сходовим маршем.

Хлібом, грошима поділилися, а домашнім теплом — ні.

ЖИВА!

Заходжу до церкви. Поставив свічку біля ікони Миколи Угодника і стою, допоки догорить. Поруч теж молиться чоловік приблизно мого віку, і так, сердешний, благає за упокій душі, називаючи жіноче ім'я, що, мабуть, не лише я перейнявся тим. Задивившись на нього, мало не забув, про що прийшов просити сам. Але молитви не перебивають, комусь сторонньому до спілкування з Богом втручатися не слід.

Трапилося так, що на виході з храму перехрестився і помітив його поруч. Спускаюся з останньої сходинки на трісну землю.

Обережно цікавився, чи давно померла жінка, та що з нею трапилося.

— Жива! — аж скрипнув зубами. Далі я не розпитував...

• **Віктор ТАРАСЕНКО,**
м. Суми

НЕ ЗАПІЗНЮЙМОСЯ З ДОБРОМ!

Найменування наших вулиць чомусь і досі прославляють імена чужинців. У той час, як справді безсмертними в пам'яті нащадків залишаються імена земляків, які навіть недавно, у непрості попередні роки були справжніми подвижниками.

Таким, наприклад, у нашому Кролевеці був Пантелій Федорович Салій (1922—1990 рр.) — лікар-хірург, професіонал найвищого класу. Майже 50 років свого життя віддав цій важкій і відповідальній професії. З перших днів війни, в неповні 19 років, став командиром санітарного взводу. У Кролевець прибув за призначенням — після закінчення з відзнакою Львівського медінституту. Заснував хірургічну службу, яка потім стала однією з найкращих в області. Але головною для нього була щомиттєва готовність до термінового виклику. Адже саме на нього поклали надію мешканці міста і всієї прилеглої округи у найважчих випадках.

Виснажливо працював і... "спалив" себе заради людей. Закінчив своє земне існування 11 січня 1990 р.

Знали його як людину рішучу, до всього вмілу, непосидючу. Мав багато друзів. Устигав з ними рибалити. Захопився бджільництвом і створив неабияку пасіку... Власними руками, разом зі своїми рідними, дружиною і дітьми, побудував дім і виростив сад.

Син Анатолій і донька Валентина успадкували від батька його професію. Син — заслужений лікар України (працює в Сімферополі), донька — висококваліфікований лікар у Харкові.

Назвати його іменем одну з кролевецьких затишних вулиць задумано було громадськістю давно. Одразу після того, як і не стало Лікаря. Добивалися. Писали про це в райгазеті, мали гарячу підтримку людей. Але на тому все

Біля щойно прибитої таблички стоїть родина Саліїв

й закінчувалося.

І ось за втіплення цієї ідеї взялося міське товариство "Просвіта" імені Т. Шевченка. Вже був у нас досвід успішної роботи щодо увічнення імені Миколи Лукаша (про це в "Слові Просвіти" за лютий 2000 р. стаття "Кролевецька Лукашівана"). А також досвід відновлення пам'яті про ще одного славного земляка — Олександра Грищенка, відомого в світах художника, письменника, мистецтвознавця. Їхніми іменами з ініціативи "Просвіти" названі нові вулиці міста.

Новий же наш клопіт мав свої особливості. Адже мова йшла про перейменування. І саме в цьому таїлася неабияка проблема. Проявити наполегливість у досягненні мети дали підставу підписи мешканців вулиці Енгельса. 99 відсотків із них засвідчили письмово безперечну згоду. І зрештою сесія міськради ухвалила довгоочікуване рішення!..

Заздалегідь було визначено

день події — 10 січня, субота, кінець шкільних канікул. А головне — переддень пам'яті Лікаря-подвижника. Готувалась Марія Семенівна — дружина Пантелія Салія, прибули з родинами діти.

Сам Господь Бог був учасником і розпорядником того Свята, бо послав найкращу погоду, яка тільки може бути серед зими. Чистим сніжком притрушена вулиця. Сух, ні вітру, ні опадів... Прийшло багато медиків-побратимів, мешканців вулиці, представників громадських організацій, у центрі події, як і годиться, були міський голова, представники РДА. Атмосфера цілковитої широкості. Сльози хвилювання і вдячності Марії Семенівни, якій вручили букет зимових гвоздик. І встановлення таблички з новим іменем вулиці.

• **Ніна ВІТУШКО,**
голова Кролевецького міського об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Т. Шевченка, Сумська область

ЕТЮД

ТВОЄ ІМ'Я...

...Телефонний дзвінок опівночі. Різкий, настирливий. Мов крик. Із холоду не віриться — це вже, певно, приснилося... Того телефонуватиме, коли лише вчора встановили телефон, і ніхто ще не знає твого номера? Хто кликатиме серед ночі в Нікуди, коли цілий світ замітає, і тобі так холодно, холодно, холодно... Знаю, що помилились номером. Знаю точно — з точністю до мілі-, мілі-, мікро-... відчуттів. По місту йде заміна телефонних номерів. Телефонують не тобі. Хіба не ясно: помилились номером!.. І пошту доставляють погано: вчора всі газети принесли відразу за цілий місяць!

Провінція... Холодна. Гризуча. Байдука. І знову холодна. Як твоє ім'я. Чому ж тоді зі столиці всі так широко прагнуть сюди? Чому ім добре, а тобі зле? Коли зумієш любити те, що маєш? Але коли ж не віритись, то як любитиметься? Невже твої молитви вже не діють? Літо прийде... колись, але зараз... Де воно, те літо?

"Пекло — це неможливість любити", — сказала колись свята Тереза Авільська. Дай же любові, Господи! Дай же можливість любити!

• **Надія ДИЧКА,**
м. Долина
Івано-Франківської обл.

Редакція нашого тижневика отримала від своїх читачів багато цікавих матеріалів до "Шевченкіана", публікацію яких ми продовжимо і в наступних числах тижневика. У ці дні громадськість відзначає 190-річчя з дня народження (9.03.1814 р.) та вшановує пам'ять геніального українського поета Тараса Шевченка.

СИЛА СЛОВА

...забудеться срамотна
Давня година,
І оживе добра слава,
Слава України.

Геніальність Тараса Шевченка як митця виявилася в тому, що він першим побачив і пристрасно, на весь світ, провів у своїй поезії про завершення формування з української "народності" (просто етносу) українського "народу" (самодостатнього етносу) й закликав українців (і простих людей, і еліту) до завершення цього вищого ступеня етнічного розвитку:

Не минайте ані титли,
Ніже тії коми...

Усвідомімо це. І тоді побачимо в ньому не лише свого Великого Кобзаря, а й прозорливого націонал-демократичного громадсько-політичного діяча. Так ми позбудемося колишніх радянських ідеологем про нього як такого собі інтернаціонал-революціонера та й заодно відкинемо спроби сучасних новоявлених "міфотворців", що потрактовують його лише як стихійного бунтаря, глосатая державно неструктурованої утопічної

ПОЛЮБІТЕ ШИРИМ СЕРЦЕМ...

"ідеальної спільності", не помічаючи в нього моделі такого вищого ступеня розвитку етнічної державності, як національного громадянського суспільства.

Пророчу геніальність Шевченка підтвердив хід сучасного українського націєтворення, що розпочалося у відповідності саме з його посланням-заповітом "І мертвим, і живим..." Адже після неминучого розвалу Російської імперії під назвою Радянський Союз досить зденационалізована й русифікована територіально-українська вища чиновна еліта колишньої імперської колоніальної адміністрації (а інша була вже майже вся винищена російським більшовизмом) почала було "розбудовувати" Українську державу. Як і передбачав Т. Г. Шевченко.

Та оскільки пострадянська еліта примкнула до ідеї української держави передусім для свого самозбереження, щоб не бути кривою відстороненою від влади українським народом в особі бурхливо

виниклого потужно-масового Народного Руху України за перебудову й національну самовизначеність, то й розбудовувала вона цю державу для себе, адміністративно-номенклатурно-корумпованою, під свою малоросійську сутність, прагнучи будь-що законсервувати її лише як відламок Російської імперії, не допускаючи переходу країни від першого — малоросійського, до другого — власне українського, етапу націєтворення. Із цього приводу й відбувається зараз гостра переорієнтаційна політична боротьба у верхах між старою провідною малоросійською елітою ("За єдину Україну") й опозиційною новою українською елітою ("Наша Україна").

На цьому другому етапі етнонацієтворення значно зростають роль і заслуги Шевченка, який заклав у свідомості українців розуміння росіян як одмінного етносу, що — разом із власними перевертнями — спричинився до спотворення суспільно-політичного, ду-

ховного і навіть родинно-побутового життя українців.

Злободенням залишається проголошене Шевченком кредо захисту української мови (сьогодні вже навіть і на державному рівні) від русифікаторського засилля цинічного патріархального "язика", що деморалізував менталітет матриархальних українців, для яких найстрашнішою лайкою було "кат твоєї мамі":

...Возвеличу
малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
поставлю Слово.

Саме з ним, із Шевченковим Словом, ми постали як український народ, з ним ми вистояли в голодоморні роки російсько-більшовицького геноциду, — з ним ми все-таки постанемо і як національне українське громадянське суспільство. Борімося — поборемо!

● **Леонід КЛИМЧУК**, голова Коростенської орґанізації ВУТ "Просвіта", Житомирська обл.

ФЕСТИВАЛЬ

МИСТЕЦЬКИЙ БЕРЕЗЕНЬ

Протягом березня відбувається Х фестиваль мистецтв "Шевченківський березень". Упродовж 10 років Київське державне вище музичне училище ім. Р. М. Глієра творчо звітує перед киянами та музичною громадськістю, і цього-річний фестиваль присвячується 190-й річниці від дня народження Тараса Шевченка. Проведення фестивалю зніційоване в 1994 році художньою радою училища. Отож, щорічний показ творчих можливостей і здобутків кращих виконавських колективів, ансамблів і солістів найстарішого професійного музичного навчального закладу України триває протягом місяця. "Шевченківський березень" став початком низки загальнодержавних заходів з ушанування Великого Кобзаря, а також мистецькою акцією, що не має аналогів у культурному житті столиці.

Фестиваль охоплює різні за напрямком концерти: академічні, фольклорні, естрадні. Провідне місце в програмі посідають твори на сюжети й вірші Т. Шевченка. Серед заходів фестивалю програми привертати увагу: концертне виконання опери М. Аркаса "Катерина"; концерт "Ровесники", присвячений 190-річчю Т. Шевченка і 200-річчю М. Глінки; концерт із творів композиторів — випускників училища і професорів консерваторії; проект "Кобзарю! Знов до тебе я приходжу" (Україна—Китай) за участю студентів відділу духових і ударних інструментів і концертмейстерського класу; концерт вокальної музики "Л. М. Ревуцький та його учні" (до 115-річчя від дня народження) тощо. Велику зацікавленість викликає нова рубрика "Гість фестивалю", в рамках якої — творча зустріч, майстер-клас і концерт відомого піаніста Симо-на Рухмана (Ізраїль — Італія).

● **Інф. "СП"**

РІЧНИЦЯ В КНИГАРНЯХ

Останнім часом різноманітні річниця та круглі дати відзначають гучно і з розмахом — варто згадати хоча б 350-річчя любові та дружби між двома братніми народами. Та ось прийшов час справжнього свята для кожного українця — 190-та річниця з дня народження Тараса Шевченка. І зацікавило мене, як підготувалося наше книговидавництво до цієї дати. Бо, коли переглядала колекцію "Кобзарів" удома, виникло враження, що за радянських часів альбомів і книжок із творами Шевченка видавали більше.

Я сподівалася, що екскурсія по книгарнях розвіє цю підозру. Та книжковий похід нагадував пошук голки у стіжку сіна. Дарма намагалась я віднайти щось у яскравому розмаїтті глянцевих обкладинок... А "Кобзаря" — і поготів. Щоправда, книгарні бувають різними. Приміром, "Наукова думка" знана своїм асортиментом книжок української сучасної і класичної літератури, історії, українськими перекладами наукових праць і художніх творів. Власне, там і вдалося знайти кілька видань "Кобзарів". Одне з них (видавництво "Просвіта") — досить скромне, проте за доступною для всіх ціною (7 грн. 50 коп.). Інший "Кобзар" (харківське видавництво "Фоліо") — на газетному папері та удвічі дорожчий. А третій — маленький, ошатно оформлений та дорогий (70 грн.). Що ж стосується книг про життя і творчість Шевченка, у продажу була одна — дослідження Євгена Нахліка "Доля — Los — Судьба: Шевченко і польська та російські романтики" (Львів, 2003), присвячене не тільки порівняльному аналізу творчості, а й

особливостям художнього почерку поета.

Завітавши в інші книгарні, вдалося знайти ще "варіанти на тему". Зокрема великий подарунковий "Кобзар" із ілюстраціями В. Касіяна за 45 грн., хоча виданий він був досить давно — у 1998 році. Тим, хто цікавиться біографією поета, адресується багато ілюстрована книга "Вічний, як народ", де відображено життєвий шлях Шевченка. Коштує 7.50, а рік видання — той самий 1998-й. Нестандартна книжкова пропозиція — триптих про поета "Шевченко і одвічна ніч та таїна" — висвітлює ліричну грань постаті поета і його особисте життя. Три книжки, з яких складається це видання, представляють велику поетичну та живописну спадщину митця, присвячену Жінці. Одна частина розгортає сторінки біографії, інша подає жіночі портрети, а третя містить ліричні поезії Шевченка. Отож, особистість поета не постає одновимірною, монументально-пафосною, а надзвичайно близькою кожній людині багатством своєї люблячої душі.

Шевченко-художник (живописець і графік) представлений в альбомі "Національний музей Тараса Шевченка". У цьому великому й дорогому виданні, яке коштує 102 гривні, розповідається про історію музею, а значну частину займають репродукції творів, що зберігаються в музеї.

А в деяких книгарнях узагалі майже нічого не вдалося відкопати. Наприклад, книжковий супермаркет "Буква", який запевняє, що має один із найбагатших асортиментів книжок, не спромігся виставити на свої довжелезні й височезні полиці бодай одного представника українських організації Москви, а також російської громадськості поклали квіти до підніжжя монумента. Рідною мовою Кобзаря лунали його поезії, схвилювані слова про пророка української нації, світоча народного духу... Поруч із сивоголовими стояли й зовсім юні українці.

В урочистій церемонії взяли участь голова Федеральної національно-культурної автономії "Українці Москви" та Об'єднання українців Росії Олександр Руденко-Десняк, голова громадського об'єднання "Українці Москви"

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Фото Г. Оборської

"Кобзаря". Хоча ні, "Кобзарів" там було багато, але англійською мовою. Збірка українських поезій англійською мовою видана в Києві в 2001 році у рамках серії-проекту "Шедєври Шевченка мовами світу". У передмові Миколи Славинського сказано, що цей проект присвячений 200-річчю з дня народження Кобзаря, тобто він триватиме до 2014 року, і до того часу планується видати поезію Шевченка багатьма мовами світу.

Так, поки що не рясно (м'яко кажучи) представлені твори Шевченка у наших книжкових магазинах. Ніби й немає ніякого "-річчя". Хоча, можливо, ситуація ще зміниться. Нещодавно Уряд доручив Держкомтелерадіо забезпечити видання повного зібрання творів і поетичної збірки "Кобзар" Шевченка впродовж 2004 року і розповсюдити його по бібліотеках системи Мінісвіти та Мінікультури.

● **Катерина ТАРЧЕВСЬКА**

ДІАСПОРА

Валерій Семененко, голова ради Товариства української культури "Славутич" Василь Антонів, президент Товариства аматорів української музики заслужена артистка України та Росії Галина Чорноба, голова Організації українського національного руху Віктор Гуменюк.

Квіти до пам'ятника Тарасові Шевченку поклали також Надзвичайний і Повноважний Посол України в Російській Федерації Микола Білоблцький, українські дипломати, працівники Культурного центру України в Москві.

● **Юрій КОНОНЕНКО**

КВІТИ ДЛЯ КОБЗАРЯ

За традицією, кожного року 9 березня українці столиці Росій-

ської Федерації, всі шанувальники творчості генія Тараса Шевченка збираються біля монумента Кобзарю, що височить на набережній Москви-ріки, біля будівлі готелю "Україна". (До речі, пам'ятник Кобзареві роботи українських скульпторів М. Грицюка, Ю. Синькевича, А. Фуженка та архітекторів А. Сницьарєва і Ю. Чеканюка був урочисто відкритий 40 років тому — 10 червня 1964 року).

Не став винятком і цей ювілейний рік. Об 11-й годині ранку

ІСТОРІЯ

ПОЕТ РЕСТАВРУВАВ ВОЛИНСЬКІ ІКОНИ

Питання про перебування Шевченка на Волині залишалося довгий час дискусійним. Але знайдений запис в інвентарній прицерковній книзі села Секунь Старовицького району, як і зібрані вченими спогади-перекази очевидців, є досить переконливими аргументами. В "Описи церковного имущества" від 1806 року, напроти "Образу Божої Матері за Престолом" було зазначено: "1846 году образ сей реставрирован проезжим живописцем Тарасием Шевченком".

У середині XVI століття село належало королеві Боні, після її смерті — королю Сигізмунду II. Він подарував Секунь політичному втікачеві з Москви князю Андрію Курбському, а той — своєму служникові Івану Колиметі. Після смерті останнього село дісталося його братові Михайлу. Він і побудував тут першу дерев'яну церкву. Коли саме — в історії не збереглося точної дати. Науковці вважають, що це були 1572—1588 роки. Храм освячено на честь архістратига Михаїла.

У вересні 1846 року Тарас Шевченко отримав від Тимчасової комісії розпорядження виїхати у різні місця Київської, Подільської та Волинської губерній для збору народних переказів, пісень, історичної ваги документів, оглянути і замалювати стародавні могили... У селі Вербка Ковельського району увагу привернув давній образ Святого Миколая, що знаходився у місцевому храмі і в народі славився чудесами. Від постійної вологості та кількості віку давності він дуже потемнів, а на руках фарба зовсім стерлася. Шевченкові доручили обновити образ — домалювати руки святому. І він зробив це.

Із Вербки дорога пролягла у Секунь. Минав жовтень 1846 року. Тоді настоятелем у Свято-Михайлівській церкві, де зберігався старинний образ Богоматері, був молодий священик Ілля Мусієвич. Очевидно, він попросив художника відреставрувати ікону. Як розповів архівист Волинського держархіву Володимир Рожко, почесний професор Волинського державного університету імені Лесі Українки, Шевченко не просто обновив її, а домалював прикраси, характерні для української жінки, — коралі.

Храм перебував у аварійному стані. Тому в 1868 році на іншому місці, біля дороги, було побудовано новий храм. А в 1893 році давню церкву перенесено на нове кладовище й освячено на честь преподобного Йова Почаївського. Сюди забрали церковний архів, різний інвентар і давній образ Богородиці. А на місці знесеного храму збудували школу.

Є згадки про ще одну, надзвичайну ікону з давньої каплиці села Туричани Володимирського повіту, яку нібито написав Шевченко. Та, як запевняє Володимир Рожко, криваві події Другої світової війни та післявоєнні акти вандалізму затерли всі її сліди.

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Поч. у числах 39—52 за 2003 р., числах 2—9, 11 за 2004 р.

Андрусак Н. М., м. Львів	15,00
Андрусак С. О., м. Львів	25,00
Бабік М. Г., м. Володимир-Волинський	400,00
Бандурак Н. М., Якимович І. В., Якимович Г. В. (адреса не вказана)	50,00
Бережанська сільська рада (ч/з Любас), Тернопільська обл.	20,00
Бишівська ЗОШ Львівської обл.	90,00
Білоус В. І. (четвертий внесок), м. Чернівці	30,00
Білоцерківська міська організація ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка	80,00
Блок "Наша Україна", м. Тлумач	170,00
Богатенко О. Я., м. Біла Церква	85,00
Божко О. І., м. Київ	1000,00
Борденюк М. І., м. Тростянець Сумської обл.	30,00
Буграк М. В., м. Снятин Івано-Франківської обл.	25,00
Валякузьминська ЗОШ, Чернівецька обл.	19,40
ВАТ БМФ Івано-Франківськбуд	300,00
Великий М. П., с. Волоське Дніпропетровської обл.	150,00
Від викладачів та студентів Львівської національної академії (через Андрушко В. Т.)	2216,00
Від громади с. Завадівка Монастирського р-ну Тернопільської обл.	50,00
Від родини Пелехів із м. Чернівці	50,00
Від родини Пилипчак смт. Козова Тернопільської обл.	50,00
Від учасників ювілейного концерту м. Броди Львівської обл.	73,85
Вовся П. С., м. Дніпропетровськ	20,00
Войтовик М. Т., с. Біляни Вінницької обл.	50,00
Вусик О. С., м. Дніпропетровськ	30,00
Гімназія № 21 (ч/з Ковальчук О. О.)	150,00
Глушейко В., м. Одеса	20,00
Годзенко В. Д., м. Полтава	10,00
Головенко Р. І., м. Володимир-Волинський	33,00
Головченко П. Д., с. Олександрівка Полтавської обл.	30,00
Горбач Назар, м. Львів	100,00
Горбач Олександр	100,00
Горбач Стефанія, м. Львів	100,00
Грещук Г. І. В., с. Петрів Івано-Франківської обл.	50,00
Громовецька ЗОШ (ч/з Фуштей Л. І.), м. Чернівці	100,00
Гудков Г. А., м. Жовті Води	100,00
Гула В. В., Гула Е. В., Гула О. В., м. Дніпропетровськ	30,00
Гула В. Д., Гула В. В., Гула Д. В., м. Красноград Харківської обл.	30,00
Гула С. В., Гула І. В., Гула Є. С., с. Піщанка Красноградського р-ну Харківської обл.	30,00
Гуренко І. М., м. Київ	100,00
Гусаківська СШ (ч/з Кравецьку), Мостиського р-ну Львівської обл.	100,00
Дзіндра П. В., м. Чортків	200,00
Дільна Р. Г., м. Миколаїв	190,00
Доманський В. С., м. Нова Каховка Дошкільний навчальний заклад, с. Крутківці Чернівецької обл.	10,00
Друль І. С., м. Луцьк	30,00
Дуб'як Р. М., м. Львів	20,00
Дубиська СШ Волинської обл.	55,00
Дяків Б. А., м. Бучач Тернопільської обл.	50,00
Жула З. В., м. Ірпінь	50,00
Захарчук М. Т., м. Чернівці	50,00
Збаражський осередок "Просвіти" (ч/з Ліщинську Г. П.) Тернопільської обл.	1160,00
Зборовський А. І., м. Ірпінь	15,00
ЗНЗ № 31, м. Чернівці	55,00
ЗОШ с. Зенячка Чернівецької обл. (ч/з Пасічник О. Д.)	80,00
ЗОШ с. Нивиці Львівської обл.	138,00
Івасів М. і О., м. Львів	50,00
Іллінецький аграрний технікум Вінницької обл.	320,00

Ім'я не вказано м. Коломия	220,00
Ім'я не вказано м. Тисмениця	340,00
Ім'я офірувача з Маївки не вказано, рахунок від 10.03.2004 р.	70,00
Кагарлицька ЗОШ № 2 (від групи працівників), м. Кагарлик Київської обл.	27,00
Кадубівська ЗОШ	200,00
Карнацька сільська рада (ч/з Чорну), Тернопільська обл.	20,00
Київський міський педагогічний коледж: Мовчун А. І. — 10,00; Шитик Л. В. — 10,00; Савельєва Н. В. — 10,00; Розвозчик П. І. — 10,00; Дерев'яно Л. С. — 10,00; Шелехова Г. Т. — 10,00; Коральчук А. М. — 10,00; Подлевська Н. В. — 10,00; Шумицька Г. В. — 10,00; Березанець І. В. — 10,00; Петраківська Л. М. — 10,00; Лісова С. І. — 6,00; Мацько Л. І. — 50,00; Сафарян С. І. — 10,00; Заболотний О. В. — 10,00; Калінченко О. М. — 10,00; Півницька Ф. Г. — 10,00; Киричук С., м. Калинівка Вінницької обл.	4,00
Кобикова А. Д., м. Полтава	15,00
Комарницький О. М., Львівська обл.	3,00
Компанієць О. Й., м. Борщів Тернопільської обл.	10,00
Кончинська М. В., м. Кіровоград	20,00
Кострижівський дитячий навчальний заклад	30,00
Кривотулова Л. П., м. Севастополь	5,00
Крохмаль Т. С., м. Володимир-Волинський Житомирської обл.	17,65
Кузьмінська Г. М., м. Знам'янка Кіровоградської обл.	50,00
Кулівецька ЗОШ (ч/з Глинську А. П.), м. Чернівці	132,00
Лебедєв Є. Є., м. Київ	20,00
Левінська І. П., м. Дубно Рівненської обл.	15,00
Лесейко С. В. (приватний нотаріус), м. Чорткова Тернопільської обл.	200,00
Лисий Б. М., м. Львів	10,00
Литвин В. М., м. Київ	254,00
Лоук П. І., с. Остропіль Старокостянтинівського р-ну Хмельницької обл.	10,00
Лукашук В. В., Лукашук О. В., Лукашук А. В., м. Харків	30,00
Лупій О. В., м. Київ	100,00
Львівська школа мистецтв № 5 від вчителів (ч/з Ганкевич Б. М.)	75,00
Максим'як П. В., м. Сміла	20,00
Марусин М. Й., м. Золочів	50,00
Маршицький В. Г., м. Ірпінь	30,00
Матійко Ганна та Олекса, м. Київ	100,00
Микита А. В., м. Володимир-Волинський	403,00
Мисько В. В., м. Володимир-Волинський	30,00
Мінтенко М. Д., с. Великий Кучурів Чернівецької обл.	22,00
Моравський Л. Т., м. Львів	10,00
Москалик Б. І., м. Заліщики Тернопільської обл.	30,00
Москалькова Н. М., м. Київ	100,00
Муравйов В. М., м. Київ	100,00
Наконечна А. О. з колегами, м. Вінниця	10,00
Наконечні Мрія та Левко, м. Київ	50,00
Наталюк М. Ф., м. Львів	10,00
Негода М. Т., м. Черкаси	50,00
Немирівський будівельний технікум ВДАУ (ч/з Бойко С.)	270,00
Немирівський будівельний технікум ВДАУ (ч/з Самойленко)	290,00
Нікітченко Г. П., м. Буринь Сумської обл.	41,00
Нововолинський обласний ліцей-інтернат (ч/з Гутчинського В. Й.)	442,00
Опришко Я. І., Гуменецький В. В., м. Львів	100,00
Очкань Г. О., м. Вінниця	50,00
Очкань О. Д., м. Вінниця	50,00
П'ятецька К. І., м. Боярка Київської обл.	10,00
Пашина Л. В., м. Запоріжжя	100,00
Пелш Л. Т., с. Крутий Яр Донецької обл.	3,00

206,00

Передмірська сільська рада (ч/з Сарафинюк), Тернопільська обл.	11,50
Перець В. І. Ходорівська філія Львівського технічного коледжу Печеніжинська ЗОШ 1—3 ст. Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.	716,00
Підгайцівська ЗОШ 1—3 ст. (ч/з Ковальчук) Луцького р-ну Волинської обл.	126,00
Підпригора В. В., м. Одеса	10,00
ПК Облфілармонія, м. Чернівці	300,00
Подзігун В. І., м. Вінниця	4,00
Поляруш Н. С., м. Вінниця	4,00
Попеляєва Н. І. (ЦФУ), м. Миколаїв	126,00
Прилипчанська ЗОШ (ч/з Рибак Я. Г.) Чернівецької обл.	100,00
Решетникова М. І., м. Хмельницький	253,00
Сабадах В. М., м. Львів	100,00
Савчук Т. В., с. Дубище Волинської обл.	10,00
Свято-Михайлівська парафія, м. Костопіль Рівненської обл.	137,00
Северин О. О., м. Харків	100,00
Синівська ЗОШ Сумської обл.	44,00
Синякевич І. М., м. Рівне	20,00
Сколівська СШ № 2, м. Сколе	150,00
Снонок Ф. Б. та Снонок В. І., м. Київ	10,00
"Союз українок" (міська організація, ч/з Радовенчик М. В.), м. Львів	223,00
"Союз українок" (ч/з Чубату Іванну), м. Мукачеве Закарпатської обл.	125,00
Студзінський В. П., м. Н.-Сіверський Чернігівської обл.	10,00
Студницький О. М., с. Збараж Тернопільської обл.	50,00
Ступнівська "Просвіта" Рівненської обл. (через Шелест О.)	38,00
Теребовлянська гімназія, педагогічний і учнівський колективи (ч/з Михайлюк М. В.), Тернопільська обл.	185,00
Тесля Л. Е., м. Дніпропетровськ	20,00
Тучинські Н. І., м. Київ	300,00
Українська школа-гімназія, м. Сімферополь	50,00
Учнівський і пед. колектив ЗОШ І-ІІІ ст., с. Козарівка Тернопільської обл.	108,00
Ушкальська школа Херсонської обл. (від вчителів та учнів)	71,00
Хайко Е. М., м. Черкаси	50,00
ХІКО/ТзОВ, м. Львів	100,00
Ходорівська СШ № 2 (ч/з Дерещук Л. Р.) Львівської обл.	68,00
Ходорівська філія Львівського технічного коледжу (ч/з Перець В. І.)	66,00
Царик Ярополк з родиною, м. Дібрка Львівської обл.	100,00
ЦЕЗ № 3, м. Гусятин Тернопільської обл. (ч/з Шкляр)	595,00
Цех електроз. № 9, с. Ланівці, Тернопільської обл.	23,00
ч/з Чміля А. В., м. Ананьїв Одеської обл.	163,20
Чабаненко О. П., м. Запоріжжя	100,00
Чернівецька ЗОШ № 15 (ч/з Лупуляк С. М.), м. Чернівці	424,00
Чернівецький ліцей № 1, учні 8-б класу (ч/з Костилеву Л. О.)	34,00
ч/з Терещу, с. Ланівці Тернопільської обл.	36,00
Чернятинський осередок "Просвіти", жителі с. Чернятин Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.	2544,00
Члени Комітету з національної премії України ім. Т. Шевченка (ч/з Супрун), м. Київ	2100,00
Чурилик М. В., м. Львів	50,00
Чурюк Л. І., м. Сторожинець Чернівецької обл.	100,00
Шапіро Є. Ю., м. Сміла	5,00
Шепітчик М. Г., м. Київ	25,00
Шкода В. Є., м. Знам'янка Кіровоградської обл.	100,00
Школа № 60 2-б кл (ч/з Пилипчак Т. Т.), м. Миколаїв	20,00
Юрковецька середня школа (ч/з Баб'юк М. В.)	100,00
Ярмоленко Дмитро, США	200,00
Ясиновська Л. Г., м. Київ	25,00

В № 51 за 2003 рік була допущена помилка. 25 грн. ч/з Шпакову В. М. перерахували учні 5-а класу СШ № 13 м. Северодонецьк Луганської області.

**Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ "Київ", МФО 320401
ЗКПО 21709106**

П'ЯТЬ ГРИВЕНЬ ВІД ОЛІ

Шановна редакціє газети "Слово Просвіти"!

Ваш цікавий і правдивий тижневик то радує, то засмучує.

Засмучує те, що так багато маємо в Україні біди і зла. Коли ж, накінець, станемо справжніми українцями, патріотами? Невже ж страшні минулі сторіччя нас так нічого й не навчили?!

А радіємо тому, що всім миром, великим українським суспільством збудуємо у Каневі церкву Тарасові Шевченку. Честь і хвала ініціаторам цієї великої гуманної і духовної акції.

Наша родина також хоче взяти участь у цій добрій справі. Тим більше, що в березні, під час Шевченківських днів, маємо двох уродинників.

І ось, 8 березня, зібралися разом, аби вшанувати День народження найстаршого в родині — дідуся та батька — день народження наймолодшої в родині — донечки та онуки. Було багато добрих слів і щирих побажань.

А потім вирішили спільно відгукнутися дією на побудову Тарасової церкви в Каневі та зробити родинний благодійний збір коштів на святиню.

І ось що вийшло:

Царик Ярополк	15,00
Царик Ольга	10,00
Царик Любомир	10,00
Царик Мирослава	10,00
Царик Ігор	10,00
Царик Олександр	10,00
Царик Мар'яна	10,00
Царик Андріян	10,00
Царик Назар	10,00
Царик Ольга	5,00
Всього —	100,00 гривень.

Склалася маленька сума. Але, гадаємо, і вона стане у потреби.

І ми тим радіємо. А ще більше від того, що наша наймолодша донечка-внучка Оля у перший день свого п'ятиріччя вперше бере участь у великій суспільній, національній справі. То нехай у її подальшому щасливому й вільному житті потрібних для України акцій буде ще більше!

На честь такої пам'ятної для нас події ми спільно склали віршованку. Вона простенька, але шира і правдива, від душі та серця.

*Маленька як українка
З галицького краю,
І від церкви у Каневі
В серці радість маю.*

*Коли стану дорослою
У своїй родині,
То поїду у подорож
По всій Україні.*

*Приїду в церкву Тарасову
На горі Чернечій,
Клякну тихо перед Богом,
Як у кожний вечір.*

*Біля мене — інші люди,
Із цілого світу,
Шептатимуть у молитвах
Слова "Заповіту"!*

*...І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій...
Не забули пом'янути
Божим, святим словом.*

Отож, п'ять гривень — від Олі!
З великою повагою до вас і твердою надією на кращий час в Україні —

• **Родина ЦАРИКІВ**
з м. Бібрка на Львівщині

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 296 267 грн. 37 коп.

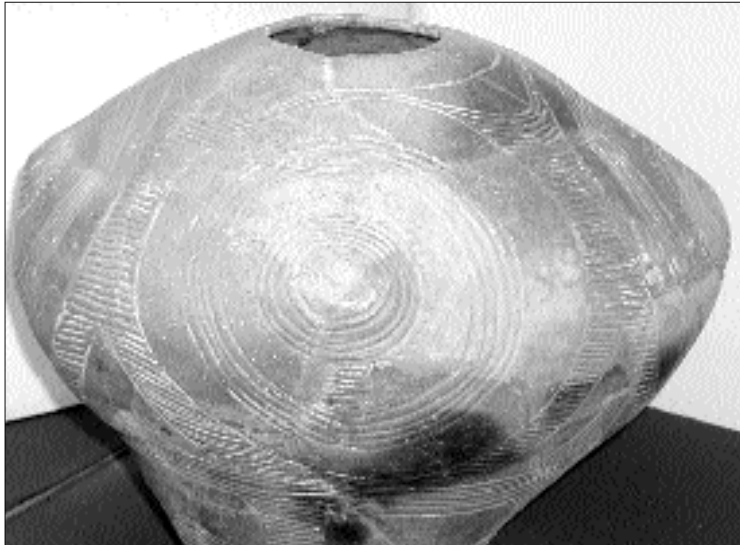

МАНДРІВКИ ІСТОРІЄЮ

Із першою ж науковою доповіддю в лекторії виступив старший науковий співробітник Інституту археології НАН України, кандидат історичних наук **Михайло Відейко**: «Не згодний, що у нас не було праісторії. Як же тоді бути із «Історією України-Руси» Михайла Грушевського, виданою майже сто років тому, із працею Вадима Щербаківського, з «Археологією України» Ярослава Пастернака (1961 рік) тощо. Першою республікою Радянського Союзу, що оголосила археологію своєї території, була Україна. Вона ж зробила перший нарис давньої історії (1962 р.). Сьогодні в нас існують дві паралельні історії, що творяться науковими Академії наук, та історія, що твориться паралельно, не за жди фахівцями, або людьми, що роблять на ній бізнес. Я претерплю на класичну гілку нашої історії, котра базується на археологічних джерелах... В археології одне правило: чим більше мінус років, тим більше стає археологічних фактів. Жодні авторитети і використані ними факти 50 років тому, сьогодні вже не діють. Можна враховувати праці першовідкривача трипільської культури Вікентія Хвойки, але його погляди на етногенез, характер життя трипільців та інше вже безнадійно застаріли. Скажімо, Хвойка на малюнках зображував трипільців голими біля землянок. Сьогодні всі науковці знають про реконструкції трипільських протоміст із площею в кілька квадратних кілометрів, про реконструкцію двоповерхових жител...»

Друга половина ХХ-го століття стала революцією в галузі природничих наук, що дала нові можливості археології. З'явилися археометричні методи досліджень. Взагалі, історія Трипільля — це праісторія, що не має писемних джерел.

Певні сторони історії Трипільля повноцінно можна досліджувати лише методами природничих наук. Наприклад, хронологію. У Києві є лабораторія, що працює за методом «С 14» — визначає вік давніх знахідок, в яких збереглася органічна (у кістках, вугіллі, в кераміці, і навіть у штуркатурці)... Є комп'ютерні програми, які ре-

ЦИВІЛІЗАЦІЯ
СТАРОЇ ЄВРОПИ

Наприкінці лютого 2004 року Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка та Київський міський будинок учителя відкрили лекторій (серію наукових доповідей і дискусій) «Трипільська цивілізація та сучасність», розрахований як на вчителів-істориків, культурологів, українознавців, так і на ширшу публіку. Представник Головного управління науки й освіти КМДА Василь Герасименко інформував численну аудиторію, що «Просвіта» і його управління за підписаною між ними угодою вже провели чимало лекцій у педколеджах та інших навчальних закладах, організували конференції за участю істориків на трипільську тему. «Багато цивілізованих країн не зацікавлені в об'єктивній історії України, бо кожна стверджує, що вона «най-най», а ми боїмося про це говорити», — зазначив він. У свою чергу, заступник голови «Просвіти» Микола Нестерчук нагадав, що ще десятиліття тому заперечували нашу праісторію, загалом історію нашого народу, і «сьогодні ми починаємо визнавати, хто ми, чийх батьків».

зультати цих аналізів переводять у календарні дати. Так от, виявилось, що трипільська культура існувала набагато раніше, ніж ми могли собі уявити. У багатьох підручниках хронологічно її відносять до IV—III тисячоліть до н. е. Сьогодні вже відомо, що одне з найдавніших трипільських поселень Бернашівка існувало у 5400—5300 роках до н. е. Кінець цієї культури

припадає приблизно на 2750—2650-й роки до н. е... Це було в ті часи, коли почали будувати великі піраміди в Єгипті. Трипільська культура тоді доживала віку. Змінилось господарство. Так, на півдні, в степах, економічне життя пізньотрипільського усатівського населення практично нічим не відрізнялося від життя казахських кочівників кінця XIX століття. Склад

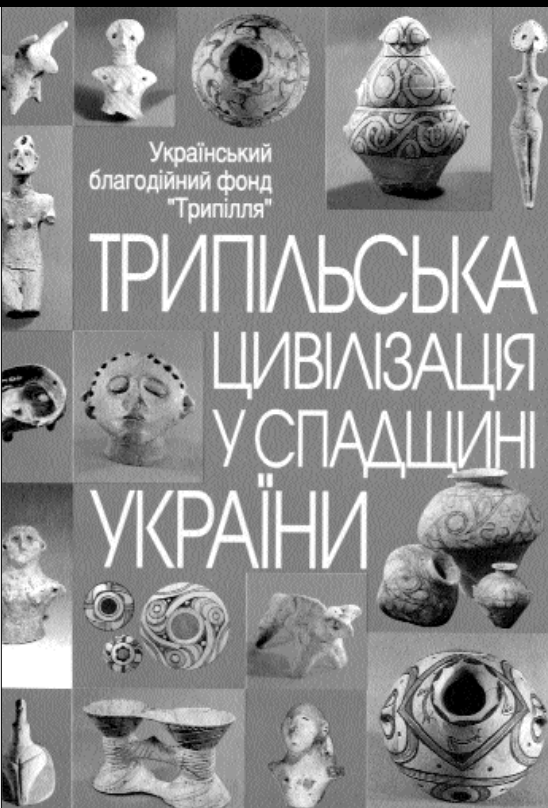
усатівських стад, визначений за знайденими кістками під час розкопок, такий же, як і в згаданих кочівників. Це була епоха жорстоких «трипільських війн». Археолог В. М. Даниленко в районі Красногута, досліджуючи пізньотрипільський могильник, знайшов стільки зброї, скільки не було знайдено за весь попередній трипільський період... Поступово зникає мальована трипільська кераміка. Це в ті часи, коли в Месопотамії набуває поширення писемність, виникають перші містатержави. Якщо у нас історія Трипільля закінчується, там історія починається.

Нові археологічні дослідження засвідчують, що Трипільля не є найдавнішою хліборобською культурою в Європі. Найдавніші сліди хліборобства в Україні виявлено під час розкопок біля

зі Сходу через Кавказ. Найрозвиненішими були культури Дніпро-Донецька й лінійно-стрічкової кераміки (остання на початку VI тисячоліття до н. е. тягнулася від Волині аж до Парижа). Взагалі, у VII—VI тисячоліття до н. е. рівень розвитку цивілізації по всьому світу був приблизно однаковий. Раніше вважалося, що металургія виникла в Анатолії, але нині знаємо, що в той же час вона була й на Балканах. У Трипільлі знали вже й про мідь та про всі технології її обробки, знали, де її шукати. Так, із родовищ на Волині добували самородну мідь. Ще в 70-х роках американська дослідниця Марія Гімбутас надрукувала статтю про цивілізацію Старої Європи. Вона сформувала концепцію, що, починаючи з VII тисячоліття до н. е., в Європі паралельно зі Сходом формується цивілізація на основі економіки, пов'язаної з вирощуванням хліба, з тваринництвом. До того Європа полювала, ловила рибу, збирала гриби... Кордони цієї цивілізації вона окреслила від Східної Італії спочатку до Бугу, потім — до Дніпра, тобто від Рима до Києва. А з півночі на південь — від Карпат до Егейського моря та до узбережжя Чорного моря. Більша частина України належала до цієї цивілізації. Як правило, західні дослідники Старої Європи закінчують свої пошуки на Карпатах... Дослідження трипільської культури почалися в XIX ст. не на території Російської імперії, а в Східній Галичині, що входила до Австро-Угорщини. Біля сучасного села Кошилівці ще в 1870 році були проведені перші археологічні розкопки. Через кілька років також були проведені розкопки в Шипинцях, недалеко від Чернігова. До речі, колекція з Шипинців сьогодні є окрасою Віденського природничого музею. Матеріали з розкопок у Бічі Золотому (Тернопільська область) експонуються сьогодні в Краківському археологічному музеї, в Британському музеї Лондона та в Оксфорді. Є трипільські колекції в Будапешті, Парижі, вони експонувалися на виставках у Сполучених Штатах і в Канаді. А отже, існує всесвітній інтерес до цієї культури...»

Підготував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

НОВІ ВИДАННЯ

ТРИПІЛЬЦІ-ЕЛЛІНИ-РИМЛЯНИ

У видавничому центрі «Просвіта» вийшов друком збірник матеріалів «Трипільська цивілізація у спадщині України». В основі видання — наукові, публіцистичні й навіть релігійні тези та доповіді конференції, організованої Українським благодійним фондом «Трипільля» і ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка з нагоди 110-річчя відкриття трипільської культури.

Серед європейських народів культурними пам'ятками й історичним минулим найбільше цінуються греки (крито-мікенська культура, класична й елліністична епохи, середньовічна Візантія) й, безсумнівно, італійці (Древній Рим, Рісорджименто й Ренесанс), натомість українці з трипільською культурою V—III тисячоліть до н. е. лише починають доводити своє право називатися європейською нацією. І це в той час, як ще наприкінці XIX століття Вікентій Хвойка відкрив на цих землях праісторичну цивілізацію з найвищою на той час культурою землеробства, із садівництвом,

виноградарством, тваринництвом (велика рогата худоба і вперше приручені коні), неперевершеним гончарством, видобутком та обробкою міді. «Трипільська культура виявилась цивілізуючим фактором розвитку відтворюючого господарства на всій території Східної Європи та західної частини Північної Азії», йдеться у передмові голови фонду «Трипільля» Івана Зайця й наукового редактора видання Івана Чернякова. Автори передмови ще раз нагадують про сенсаційне відкриття гігантських поселень на території Черкащини з площею 250—500 га, «що набагато перевищує площі найвідоміших міських центрів Стародавнього Світу, включаючи Вавилон». Таким чином поставили гіпотези про виникнення перших «протоміст» саме в Україні, а не в Месопотамії чи Єгипті. Доречні тут і занепокоєння політиків та науковців: «Гігантські поселення розносяться, сотні горщиків 5—6 тисячорічної давності продаються за 10—60 гривень на базарах, скуповуються іноземними антикварами..., після розкопок залишки трипільських будинків не музеєфікуються, а руйнуються вщент назавжди».

У свою чергу, в матеріалі Павла Мовчана читаємо, що «упродовж останніх 30 ро-

ків, починаючи від фундаментальних відкриттів Валентина Миколайовича Даниленка і до дешифрувань протошумерійських письмен Кіфішним, виявлено величезну суму історичних фактів, які дають підстави нам послідовно реконструювати, наголошую, реконструювати не лише вітчизняну історію, а й назагал, світову...»

У книзі «Трипільська цивілізація у спадщині України» також вміщені доповіді Івана Чернякова про концепції автохтонного походження племен трипільської культури, матеріали Олени Якубенко, Миколи Гордиського й Людмили Поліщук — про трипільські колекції в музеях, Владислава Чабанюка — про стан і перспективи державного заповідника «Трипільська культура» на Черкащині.

Юрій Павленко, Вадим Мищик, Любов Саннікова та інші представили Трипільля у вимірі цивілізації Старого Світу. Десятки інших науковців і любителів представлені у виданні доповідями про культурно-господарчі досягнення трипільців, а також про нові археологічні дослідження давніх пам'яток.

О. С.

ЗНАЙОМТЕСЬ: ЛАУРЕАТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Художник Сергій Якутович... Нині після його прізвища писати-муть поважне уточнення-доповнення — лауреат Національної державної премії імені Т. Г. Шевченка, яку він нещодавно отримав.

Але я достеменно знаю з вуст Сергія Георгійовича (він майже не сподівався, що отримає цю почесну премію, мовляв, “номенклатурщину” не подолаєш) наступне: “Яким би чином фортуна не повернулася, а я маю свій план — буду працювати над циклом великих картин, я їх уже конкретно бачу”.

Хочеться відзначити, що Сергій Якутович “виставляється” в Україні з досить дивною періодичністю — в 13 років. Зараз Якутович почав мотати треті “13 років”, і сподіваємося, що цей термін не є канонічно-демонічним. Тим більше, що він був наповнений численними виставками за кордоном: у Німеччині, Франції, Португалії, Іспанії. Шоправда, в Іспанії, яка подарувала художнику “море і гори” щасливих творчих миттєвостей, його спіткала велика біда: за два роки праці у цій країні майстер створив 150 полотен, але за трагічних обставин утратив їх. Утратив він також і ціле місто Батурін, створене фантастичними зусиллями художника для фільму “Молитва за гетьмана Мазепу” (втім, знищення останнього було заздалегідь обумовлено).

Незважаючи на всі удари та примхи долі, Якутович галерно працює — доробок здається неймовірним за кількістю та потужністю зробленого. Варте захоплення й те, що Якутович протягом останнього десятиліття не піддавався модним кон’юктурним, абстракціям — лишився в мистецтві сам собою.

Як співрозмовник, Сергій Якутович вражає мудрістю й відвертістю. А це його вирізняє блискуча самоіронія, яка захищає художника від похвал-лестощів і чорних нападів заздрощів.

— За ці роки я багато чого зробив, багато чого втратив, набув деякого досвіду і, сподіваюся, зберіг наївність і юнацький ідеалізм. Вірю в абсолютні істини й продовжую шукати їх у собі. Скільки себе усвідомлю, мене веде енергія помилок... Скільки себе пам’ятаю — маляю... Вірю і в те, що справжня нагорода для мене, — наступна робота. Можливість самого процесу праці із сумнівами, пошуками, боєм, розпачем і радістю опанування. Це — як кохання... Так жив, так живу, чого і в майбутньому собі бажаю...

— Вас порівнюють із Дюрером. Вас це не ображає?

— Чесно кажучи, не ображає, тому що досить іронічно ставлюся до себе. Знаєте, в Іспанії люди іноді божеволіли від моїх ескапад, тому що в них не прийнята самоіронія, вони не розуміють, що це таке. Я казав: “Я — Достоевський живописець”, — і вони, хапаючись за голову, погоджувалися: “Так, так, Достоевський”.

У нас є звичним, коли люди, порівнюючи когось із кимось, кажуть: український Пікассо, український Дюрер, український Моцарт, вони одразу підкреслюють українську меншовартість. Знаєте, свого часу казали, що Шевченко — це український Рембрандт. Так. Але, якщо Шевченко посідає в українському образотворчому мистецтві місце Рембрандта, то в якому мистецтві яке місце займає Рембрандт? У голландському мистецтві чи в світовому? Усе ж таки ми маємо знайти точку відліку, сітку координат. Якось себе позиціювати.

Справді, в моїй творчості величезна присутність Дюрера з дитинства. Я знаю всі його малюнки, всю його творчість. Але в нього є багато різних речей, яким я абсолютно не відповідаю. З іншого боку, Дюрер — спадкоємний художник, у нього батько був художником. Це і в моїй біографії є. Те, що він стоїть осторонь усього німецького мистецтва, навіть часів Ренесансу, — це є. Я позицією аналогічно. Щоб відповісти на Ваше запитання, треба зрозуміти, що таке українське мистецтво? Хто ми є? Ми не великі, ми такі, які ми є, і це треба усвідомити. Ми весь час думаємо: що про нас скажуть? У Москві, у Варшаві, у Парижі... Але ми самі маємо про себе говорити. Мовчимо, соромимося? Це наша біда, і біда нашого мистецтва.

Моя постать у нашому українському мистецтві стоїть дещо осторонь. У сумні хвилини я відчував, що я не потрібен. Мені кажуть: так не можна заявляти. І справді, достатньо мені зробити маленьку виставку, засвітитися, як знаходяться люди, яким я потрібен. Але в загальному потоці мені немає місця. Ще штрих: я — син свого батька,

й батько, як бульдозер, теж стояв абсолютно осторонь. Але через те, що він жив у інші часи та був більш могутньою фігурою, та поруч гуртувалися його друзі, здебільшого талановиті літератори, які уособлювали все найкраще, що було в 60—70—80 роки в українській культурі, вони стояли разом, як моноліт. Потім хтось пішов у політику, хтось у комерцію, і він залишився один. І коли Георгій Якутович помер, то написали, що помер художник фільму “Тіні забутих

ХУДОЖНИК — ЦЕ МІСТ МІЖ КУЛЬТУРАМИ

предків”. Тому що цей фільм збирав Україну. Батько весь час дуже страждав, що заважає мені своєю спиною, своєю силою. Це не так. Мені передалася його кремезність, щоб вистояти, наче дубу, осторонь лісу.

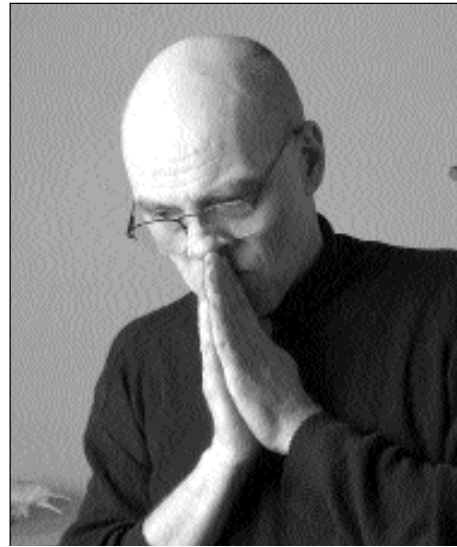
Можна сказати, що я українець скрізь, крім України. Мене сприймають українцем у Німеччині, у Франції, у Іспанії, у Чехії, у Москві, де я вчився та багато працював.

Київ досі видається в’язим і провінційним. Коли в Німеччині потрапляєш у будинок пересічних німців, там на стінах висять музичні інструменти. Ти кажеш: “О, як красиво!” А вони відповідають: “Ми на цьому граємо”. “— Як?” — “А в нас сімейний квартет”. І вони сідають і починають грати Генделя чи Моцарта. І ти думаєш: “Боже мій...”

Ми теж можемо випити горілки й поспівати. Але ми вже не заспіваємо справжніх українських пісень, ми їх спотворили. Ми дрібнішаємо, ми самозадоволені через свою непершовартість. Замість того, щоб підняти голову над болотом повсякдення (яке пихкає-заспокоює: мовляв, усі люди живуть так), опускаємося, деградуємо, аби бути ситими. А як далі — не знаємо. Чому? Тому що в нашій ментальності немає протестно-бійцівського: що далі робити? У нас інше: на двох українців три гетьмани. Як хочуть влади. Одержують її, і не знають, що з нею робити. Ну, ще один будиночок, ще один банківський рахунок. А далі що? Це і є прірва.

Потрапляєш до Італії і розумієш, що там люди такі ж, як ми. Вони веселі й щасливі, тому що такі вже в ментальності своїй. На цій землі — культура: ланцюг, ланцюг, ланцюг, тобто спадкоємність, і серед цього ланцюга — пересічний італієць. Нам здається, що італійці легковажні. А Римське право, а бухгалтерія, а державність? Усе це вони народили. А ми просто на іншому шаблі розвитку знаходимося і трішки осторонь: я до культури — осторонь, культура до мене — осторонь, ми всі до Європи — осторонь. Чому? Тому, що ми не розуміємо своєї першовартості. А от коли ми усвідомимо самі себе...

Мені запам’ятався такий випадок, що мав місце в Карпатах. Ми мешкали в будиночку, з вікон якого видно було Говерлу... Поруч жили справжні гуцули, в тому числі 90-річний Петро Федорович Іллюк. Батько якось привіз московських художників. І вони, проїхавши чимало країн, раптом отетеріли: “Такої краси ми ніде не бачили!” І почали дифірамби співати, а дід Петро сидить, слухає, потім каже: “Стоп!” Узяв чарку і продовжує: “Ми, гуцули, любимо самі себе. За ваше здоров’я”. Ось він — сенс: треба любити себе, але не просто так, необхідно заробити це право. Ми кажемо “ми”, а треба казати “Я”. Стверджувати: “Я маю право”. Це скільки християнського треба пройти! І не просто ходити в церкву, а ходити на сповідь, причастя, задавати собі питання: “Хто я? Що я? Що я можу?” Ми лагідні люди, ми один одному все прощаємо, і головне, що ми прощаємо самим собі. А чи треба прощати собі? І це відбувається

скрізь, і в мистецтві, яке є відзеркаленням усіх протиріч. Бува: талановитий хлопечко... І що? Навіщо він це намалював чи зліпив? Яка б не була форма вираження, вона має під собою морально-етичні норми. Буває, талановито, симпатично, але ніяк — без любові до людини і до Батьківщини.

— У чому Ви обачаєте своє призначення?

— Перш за все, максимально бути самим собою. Я розумію свою роль, свої можливості. Украй важливо максимально реалізувати те, що в собі цінуєш, і те, за що ти сам себе любиш. А я люблю не просто себе, а максимального Сергія Якутовича, при цьому розумію, з чого створений — із батьків, друзини, сина, друзів... Я перед ними в боргу, тому що я їх люблю, я без них не можу, тому що поруч із ними хочу бути щодень ліпшим, ніж я є, — тобто, втілювати і справджувати Божий задум.

— Це Ваше ставлення до себе допоможе країні вибратися до світла?

— Має допомогти мені. Завжди треба починати з себе. Я, наприклад, знаю, що маю бути на людях бездоганим. І не через те, що я такий є, а тому, що в мене є обов’язки перед людьми. Чим більше буде людей досконалих у своїй справі, чемних у побуті, в метро, біля свого паркану, це і є: один до одного, один до одного — ланцюг до ланцюга.

— Тільки й чуєш, що Україна — нецивілізована країна. А чи можете Ви провести паралель між Україною та Європою, з огляду на Ваші всілякі “пригоди”?

— Я наведу слова людини, яку безкінечно поважаю. Це іспанський каталонський художник, людина, яка зробила знаменитий плакат “Но пасаран”, людина, яка 45 років прожила в еміграції, побудувала своїми руками власний музей, і уряд Каталонії офіційно визнав цей музей. На момент нашого спілкування Карлосу було 92 роки. Він сказав мені таку фразу: “Сергію, такий, як ти є, ти маєш розраховувати на величезну повагу. Викликає повагу те, що ти робиш, те, що маєш за душею, те, що ти кажеш і як ти живеш. Але якщо ти з’явився тут у нас *отаким*, значить, ти не одержав поваги в себе вдома. Тому ти не можеш розраховувати на успіх у нас у твоєму віці, в своєму тембрі. Доки ви не навчитеся поважати своє, ви не будете цікавими світу”. Колись я потрапив у Париж уперше. Зустрівся з друзями, які давно туди виїхали. Вони кажуть: тут усе так банально, і французи всі такі-сякі. Я питаю: “А чому ви тут сидите?” — “Так тут цивілізація, — відповідають. — А от культура — в Україні”. Я кажу: “Ні, перепрошую”. Справа в тому, що цивілізація — це відсоток культури на душу населення, культура породжує цивілізацію, а не навпаки. І в нас є народна культура, вірніше, була. Була, тому що зараз її теж немає, вона розпоршилася, розшарувалася, вона люмпенізована, люди не живуть на своїй землі, вони не відповідають за свою землю. І це абсурд: як в Україні ми спромоглися такого добитися, щоб люди не хотіли

збирати соняшник, який стоїть на десятках гектарів і гниє. Значить, ми не можемо говорити про народну культуру як таку. А культура, яку народжує цивілізація, живе все ж таки в місті. А в нас немає національно свідомої інтелігенції і культурних жителів-городян... У нас немає сходинки: перша, друга, третя... У нас є одна ступінь, і все химерне ми вважаємо геніальним.

Я нічого не хочу сказати такого про “Майдан Незалежності”, — він такий, якого ми заслуговуємо. Але чому під колоною з дівчиною-оберегом (чи як вона там називається?) — не музей України? А там п’ють каву і продають погані турецькі черевики. Нас заганяють у минуле. Може, це саботаж? Може, це робиться спеціально? Щоб ще більше загнати нас у “бидлізм”. Ми стали більшим бидлом, ніж були. Розумієте, деяких патріотів дратує питання: чи перемогли ми, чи не перемогли під Полтавою 300 років тому? А чи розуміємо ми, чому програли під Полтавою? Тому що ми довели тому ж Мазепі, всьому світові, що ми — бидло. Ну, добре, це було 300 років тому, а зараз? Ми знову не хочемо не бути бидлом. Хоча нам чимало шастя (від чорноземів до геополітичних сприятливостей) просто падає з неба. Справді, Україна — дуже улюблена країна для Бога. І Він весь час нам допомагає. Навіть тим, що погрозив Чорнобилем. Це ж фантастика: пережити Чорнобильський апокаліпсис! І ми його спокійно пережили, чесно кажучи. Ну, там з’явилися ці папірцеві довідки, що ти ліквідатор. Голодомор, Чорнобиль — це нам не Божа кара, а Божий знак, дзвоник: люди, схаменіться, зрозумійте! Так, голодомор — це жахіття. Але коли з’являється геноцид? За ним стоять не тільки ті люди, що його творять, а й ті люди, що дозволяють із собою таке робити. Жертвами стали мільйони, але якби ці мільйони не захотіли вмирати з голоду, встали б — я не знаю, що було б із катями!

— Чи мрієте написати геніальну картину?

— Знаєте, існує така картина “Будинок глухого” Гойї. Ну, я хотів би такий зробити будинок для себе (в метафоричному розумінні). Я теж і глухий, і майже сліпий. От збудував би такий будинок, і тоді б сказали: у нас був український Гойя (про те, що я український Дюрер, уже всі знають).

А якщо серйозно, художник, як міст, лежить між прошарками культури й між культурами. Іноземці дивляться на мої картини і кажуть: “О-в-ва, це нас інтригує”. А якийкого не інтригую. Я вам цікавий? Цікавий. Ви мені цікаві? Цікаві. Ми один одного любимо. З іншого боку, я вільний щодо вас, і ви вільні щодо мене. Я розумію, що я чужинець, ви розумієте, що ви чужинці, але ми розмовляємо мовою мистецтва. Ми на побутовому рівні розмовляємо мовою духу. І тоді одразу ми будемо всім цікаві.

— Чи досягли Ви піку?

— Я його обживаю і роблю справді своїм. У молодості були вчителі, обставини, а тут уже я сам хазяїн. Треба скріплювати та будувати.

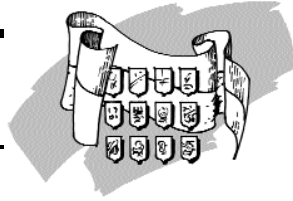
У 30 років я не думав, чи ладен я за свої речі вмерти або віддати життя. Тепер думаю... Життя, творчість, кохання — все єдине. Якщо ти маєш хист художника, *твое особисте* стає інтимно важливим для кожного глядача. У діалозі “художник і світ” найголовніше — щоб з’явився монолог глядача.

Мені здається, — я не хочу давати ніяких рецептів, — що кожна людина на своєму місці має відчувати свою відповідальність за свою працю, за свої слова, за своє життя. І тоді почнеється нормальність. Тому що норма і є те, про що Христос казав у Нагорній проповіді. Це — нормальність, це не те, що вище хмар. Це — державотворення душі, тому що держава, як і собор, і храм, — у душі людській.

Хочу ще акцентувати на такій відомій фразі: “Талант, узагалі художник, це, перш за все, характер”. Немає характеру — немає художника. Ми весь час плутаємо талант і здібності. Здібності Богом дані, талант — це здатність донести ці здібності в якійсь формі.

Шоправда, не смію стверджувати, що я — талант, бо талант — це все ж таки першовідкриття. Андре Мальро сказав, що Сезанн зробив більшу революцію в свідомості людства, ніж Жовтнева революція, тому що він показав людям, що тіні від дерев бувають бузкового кольору. Це — талант. Йому — важко. Він учить людей бачити те, чого вони раніше не помічали.

Володимир КОСКІН

Якщо ви вважаєте себе справжнім шанувальником старожитностей, то походові львівськими музеями варто присвятити цілий день. Не лише тому, що таємниці й дух минулого вимагають неквапності ходи та думок. У Львові тільки офіційно є понад тридцять музеїв, до яких треба додати храми, виставкові зали, галереї, пам'ятники...

Сьогодні ми розповімо лише про чотири, котрі становлять своєрідне музейне кільце. Вони почасти допоможуть скласти уяву про невичерпні багатства, дбайливо збережені львів'янами для нащадків.

УСМІХНЕНІ "ФОРТЕЦІ" ГАЛИЧАН

Зійшовши крутосхилами із Замкової гори на вулицю Личаківську, а далі (перепитуючи завжди привітних перехожих) — Круп'яською, Стрілецькою та вулицею Чернеча гора, то врешті-решт потрапимо до Шевченківського гаю. Віддавна місцина ця іменується Кайзервальдом. Гряди тамтешніх горбів, як і все у Львові, була сценою історичних драм та комедій, що, за Шекспіром, і є життям.

Колись гора Льва, названа, найпевніше, на честь князя Лева, згодом була перейменована на Піскову, бо добували там камінь і пісок. А ще кажуть, ніби одного дня брів тут подорожній. Сніг заліпив обличчя, вітер хилив дерева. Раптом з гори піднявся стовп піску в подібні нерухомого лицаря при повних обладунках. Так народилася легенда про лицаря — вартового гори.

Свого часу на горбах зеленіли виноградники й сади міщан. Отже, Львів виробляв власне вино! Якоюсь побував тут цесар Йосиф II. З приводу цієї епохальної події встановили статую Мінерви, яку, щоправда, за щось звалили на початку ХХ століття. А зарослий лісом горб після візиту цесаря дістав назву Кайзервальд — "цесарський ліс".

Має Кайзервальд стосунок і до нової української історії. Тут організувалося національне військо, свої перші навчання зі стрільби та розвідницький вишкіл проходили Січові стрільці. Невдовзі ця наука згодилася їм у шанцях Першої світової та на полях окупованої України.

Нині Кайзервальд-Шевченківський гай — одне з улюблених місць відпочинку львів'ян. Щороку перед Великоднем громада міста, особливо молодь, влаштовує толоки з прибирання та упорядкування гаю. А на співочому полі час від часу відбуваються грандіозні мистецькі акції.

Але головною метою сходження до гаю є музей народної архітектури та побуту, природно "вписаний" у ландшафт.

Идучи доріжками та стежинами, протоптаними ногами тисяч туристів, потрапляємо ніби до підкарпатського села ХІХ ст. А, може, ХVІІ? Що таке кілька століть для одвічних і мудрих традицій народної дерев'яної архітектури? Є чого повчитися й нам, дітям залізобетону, асфальту й скла.

Уже в наші часи зусиллями науковців у близьких та далеких селах Галичини знайдені, відновлені, обережно перенесені до гаю дерев'яні помешкання та церкви, типові для нашого краю. "Мій дім — моя фортеця", кажуть британці. Українські дерев'яні "фортеці" дишають теплом живого дерева, привітністю та добром. У них ще витає дух колишніх мешканців.

У затінку столітніх дерев добре

Шевченківський гай

думається про вічність та наше призначення на землі, бо всіх (краще пізно, ніж рано) чекає сумна тиша цвинтаря. Така, як на Личакові...

ЛЬВІВСЬКИЙ НЕКРОПОЛЬ

Дорогою до Личаківського цвинтаря не обминути церкви Св. Петра й Павла. Її, за свідченням тогочасних літописців, звели як придорожню каплицю, аби мандрівни-

Шашкевич, Павлин Свенціцький, Володимир Барвінський, Анатолій Вахнянин, Михайло Павлик, Іван Верхратський, Станіслав Людкевич, Григорій Тютюнник... Деякі з цих славних імен згадані в нашому путівнику, інші, маєте повірити, зробили багато для української культури й науки. Загалом налічують тут понад три тисячі кам'яних надгробків, каплиць. Багато з них є просто архітектурними шедеврами.

СКАРБНИЦІ ЛЬВОВА. ПРОГУЛЯНКА ЕСТЕТА

ки та купці могли помолитися за щасливий вислід справи. Не всім судилося повернутися, бо з Глинянського тракту розходилися не завжди безпечні шляхи до Туреччини та Московії.

Тихо помолитися і собі, виходимо, минаючи так зване Марсове поле, до воріт Личаківського цвинтаря. Існував він уже в ХVІ ст. Однак спершу був не таким, даруйте, престижним, як у наші часи. Зазвичай ховали тут тих, кому вкоротили віку різні пошесті. Тоді практично при кожній церкві чи костелові були свої цвинтарі. Але після ХVІІІ ст., коли за наказом цесаря були перенесені прицерковні цвинтарі, для їх облаштування виділили кілька замських територій. Однією з них судилося стати пустиреві поблизу села Личаків, згодом поглинутого містом. На горбі, біля альтани, збереглася найдавніша частина первісного цвинтаря. Надгробки й каплиці там датовані кінцем ХVІІІ ст.

З часом міська влада вирішила, що саме на Личакові мають бути поховані найавторитетніші львів'яни. Тут спочивають: Іван Франко, Со-

ломія Крушельницька, Маркіян

Личаків

Серед славних львів'ян, котрі вже в наші часи знайшли вічний спокій у Львівському некрополі, — Володимир Івасюк та Ігор Білозір. Нині в центральній частині цвинтаря ховають лише у виняткових випадках і дуже знаних людей.

ТУТ СПІЛКУВАЛИСЯ З БОГОМ... КОСМОНАВТИ

Домініканський костел ми можемо вже вважати давнім знайомим. Але є ще одна його іпостась, варта уваги допитливих людей. На хвилі комуністично-радянського атеїзму в 1970 році в частині приміщень костелу організували музей цієї агресивної науки. Нібито розвінчуючи "опіум для народу", вчені під цим приводом зуміли вберегти від знищення прекрасні зрізки релігійної атрибутики, іконопису, скульптури, книгодрукування. Завдяки їм тепер маємо музей релігії, чи не єдиний в Україні.

Увесь комплекс костелу-монастиря оповитий таємницями та

Історичний музей

легендами. Храмом віддавна опікувався образ Руської Богородиці Переможниці (нині у вівтарі можна побачити копію, датовану ХVІІІ ст.). За переказами, ікону Х ст. до Києва з Візантії привезла дружина князя Володимира царівна Анна. Можливо, саме заступництво Богородиці сподівалася княжна Острозька, переховуючись тут від нелюбого. Пам'ятаєте?

Подейкують, що в переходах і підвалах монастиря донині витають привиди. Ще на початку минулого століття костел почали пов'язувати з чорним лицарем. Його тінь з'являється щоночі в чорному капелюсі й плащі. Можливо, це той любий серцю Острозької шляхтич, котрому не судилося розділити щастя з Гальською?.. Як би не було, але й досі точаться розмови про виняткову енергетику та віброакустику домі-

химо... Все марнота марнот...

Про це нагадає чарівне звучання храмового органу ХVІІ ст. Покалічений у радянські часи, він був відновлений 1985 року, щоб і надалі окрилювати людські душі. Інструмент порівняно невеликий, але саме на такому цілком могли грати Бах, Гендель, Букстехуде чи Куперен... Придивіться до афіш: можливо, вам казково пощастить потрапити на концерт органної та камерної музики під склепіннями домініканців.

ДЕСЬ ВИТАЄ ДУХ БОНАПАРТА

Після довгої мандрівки ми не випадково повертаємося на площу Ринок. Сама вона вже є своєрідним музеєм під відкритим небом, в якому переплелися епохи та стилі. Окресом площі, найбагатшим експозиційним набутком є Історичний музей.

Заснований, за однією з версій, 1893 року, він нині має у своїх експозиціях та сховищах понад 330 тисяч експонатів. Окремі пам'ятки та колекції є правдивими раритетами світового значення. Це, зокрема, стародруковані книги ХІІ—ХVІІ ст., найдавніші графічні види Львова, його герби, турецькі військові шатра ХVІІ ст., сідро османського візира Кара-Мустафи, здобуте як трофей у битві під Віднем 1683 р., обладунки крилатих гусар та гуцульська зброя, старовинні ордени багатьох країн Європи й Азії, декоровані коштовним камінням та кольоровими емаллями.

Експонати, що надовго позбавлять сну будь-якого поважного колекціонера, виставлені у Королівських залах уже згаданої нами кам'яниці Корнякта (пл. Ринок, 6), де у ХVІІ ст. була резиденція Яна ІІІ Собеського. Це старовинні меблі, картини, годинники. Окремо виставлені пам'ятки художнього срібла, монети та ордени. Серед них — і знаменитий орден Золотого Руна. Це була вища австрійська (а також Бургундії, Великобританії) нагорода.

Зверніть увагу на автографи та особисті речі відомих персон Європи. Де в Україні ви ще побачите рукопис Жорж Санд чи пасмо волосся Наполеона Бонапарта?

Але історію творили не тільки (й не стільки) амбітні митці, полководці чи політики. Як невтоми мурати, її рухали прості люди з їхніми цілком земними клопотами. Про це нагадують справжній чумацький віз, хатній реманент, одяг. Це все є в іншому відділі музею на площі Ринок, 24.

Історію визвольних воєн українського народу становить окремий розділ експозиції, розташований на площі Ринок, 4.

Наостанку завітаймо до італійського дворика... Але це інша розповідь про окрасу середньовічного Львова. Про це ми теж поговоримо. Наразі збадьоріться філіжанкою кави та зробіть світліну на пам'ять. Вона збереже назавжди ваші враження про Княжий град.

Місто, де художник і прибиральник вулиць із однаковою гідністю й любов'ю ставляться до буденної праці та історії.

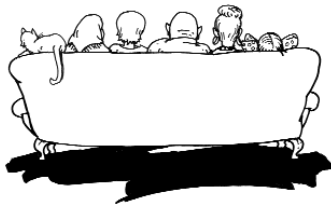
Одесь ГАНУЩАК

Далі буде.

Релігії

— *Пані Галино, то що ж таке продюсер?*

— За нашими термінами, продюсер — це організатор виробництва, а в країнах Європи, Америки, де інститут продюсерства існує багато років, продюсер — творча людина, яка може знайти цікавий сценарій і під нього зібрати групу: запросити певного режисера, оператора, художника, навіть сформувати акторський склад. Ця людина повинна розуміти, що таке сценарій, що таке творчий процес у кіновиробництві, що таке кіно. Вона може знайти кошти на фільм або вкласти свої. У нас, на жаль, ця система лише розкручується, і коли вона чітко запрацює в Україні, — ще невідомо. Тому себе я б не називала продюсером у такому розумінні, як це існує в цілому світі: коли державне кіновиробництво почало руйнуватися, ми вирішили організувати студію "VIATEL", — тоді довелося займатися організацією.

— *Ви паралельно працювали і вчилися продюсерства, а що вчили найбільше?*

— Ми вчимося разом із новим життям нашої країни — з'явилися нові економічні умови, нові стосунки між людьми, студіями, фірмами, замовниками і виконавцями. З'являється нове законодавство. Колись "Укртелефільм" працював за директивами, розробленими на цілий СРСР. Кожна студія мала свій замкнений цикл, починаючи від написання сценарію, від виробничого відділу і до проявлення плівки, до виходу фільму на глядача. Тепер до виробництва кожного фільму треба підходити з іншими схемами, розробляти їх для кожного фільму заново. Для нас кожна робота нашої студії — це, від початку до кінця, експеримент, все заново — від початку до кінця. І щоразу на цьому вчилося. Скажімо, коли ми почали знімати такі проекти, як Михайлівський Золотоверхий та Успенський собори, то до кінця не уявляли, який буде результат. Творча ідея йшла від нашої студії, а підтримка й фінансування — від замовника, Київської Держадміністрації. Тут і виникали ускладнення, труднощі, бо часом творчо нам, може, хотілося зробити трішки по-іншому, але ми розуміли, що повинні звітувати перед замовником і зробити такий фільм, який задовольнить і його умови. Треба було встигнути зафіксувати всі історичні моменти під час відбудови. Ми знали, що Михайлівський собор буде відбудовуватися довго, уявляли собі, що це буде надзвичайний проект, — було цікаво зафіксувати його з самого початку і до кінця. Ми звернулися з пропозицією і нас підтримали. У цілому світі існує така практика — фіксувати створення великих проектів, і не лише в будівництві, а й у інших галузях.

— *Наприклад?*

— 1996-го року я була запрошена, як журналістка, на фестиваль музичних фільмів "Злата Прага", де подивилася документаль-

ний фільм про те, як знімався відомий ігровий фільм "Фарінеллі". Сам фільм я побачила пізніше, але документальний вразив мене набагато більше. Наприклад, той факт, що для фільму голос Фарінеллі (якого, звісно, ніхто ніколи не чув — це відома Італійська школа кастратів XVIII століття) синтезували з двох голосів — польської співачки й американського співака, котрих вибрали після прослуховувань у цілому світі. Обидва співаки виконали одну й ту ж партію, тоді ці два голоси з'єднали на комп'ютері. Був цілий епізод про те, як цей синтезований голос "одягав" на себе актор, що виконував роль Фарінеллі. Унікальна робота перед зйомками цього фільму була зафіксована

пересічного) в майбутньому буде цікаво. Мені, як продюсеру, доводилося сидіти на цих нарадах поруч із будівельниками і, слухаючи, з усієї "руди-породи", відбрати найцікавіші моменти, які можна буде потім зняти. Наприклад, коли починають закладати першу кладку, або піднімають хреста на баню. Художники, що малювали ескізи ікон, працювали в Митрополічному корпусі Софійського заповідника. Вони не з'являлися на будівельному майданчику, і якби я не ходила й не дізнавалася, де вони працюють, ми б нічого не зняли. Ось чому в продюсера творчий погляд і організаторський повинні сходитися в одну точку. Якщо не знати, що таке фільм, і взагалі — аудіовізуальний проєкт дуже

НЕ БОЯТИСЬ ХОЛОДНОЇ РІ

Якщо ви цікавитесь:

- що роблять продюсери?
- чи існують фільми про фільми?
- як фіксують робочі моменти великих проєктів?
- хто такий редактор фільму?
- як виникають творчі задуми документальних стрічок? — тоді ця зустріч для вас. У нас у гостях —

Галина Іванівна КРИВОРЧУК.

Народилася в Києві. 1980 року закінчила театрознавчий факультет КДІТМ імені І. К. Карпенка-Карого. З 1973 року працювала на студії "Укртелефільм", де була редактором більше ніж сорока фільмів, серед яких — "Пастка" О. Бійми, "Буйна" В. Василенка, "Далі польоту стріли" В. Вітра. З 1994 року — директор та продюсер фільмів студії "VIATEL". Автор і співавтор літературних сценаріїв понад десятка документальних фільмів — "Круг", "Глас", "Відродження. Національна філармонія", "Успенський собор", "Михайлівський Золотоверхий" (режисер Василь Вітер) та ін.

на плівку як документальний проєкт. Тому — я повертаюся до Михайлівського собору — коли ми переконували замовника, що треба зняти такий фільм, один із аргументів був, що такі речі неможливо залишити поза історією, поза людьми, які в майбутньому придуть у цей собор, — унікальну технологію розписів, мозаїки, процесів, за якими просто цікаво спостерігати. А ще хотілося цю фіксацію зробити емоційною, щоб вона була не просто хронікою, яку сприймаєш як документ.

— *Які складності були у Вас як у продюсера?*

— Кожного тижня протягом років відбудови йшли засідання будівельників, які вирішували свої проєктно-художні питання. Ми повинні були фіксувати все, але роками день у день знімати — пішли б просто кілометри плівки і колосальні кошти. Можна було потонути в матеріалі. Отже, необхідно було прогнозувати для зйомок саме те, що для глядача (як фахового, так і

важко відібрати й спрогнозувати, що можна буде цікавого зняти. Драматургію готового фільму диктували хронологічні події, але епізоди, які повинні були складати хребет, треба було знімати заздалегідь. Проникнення в матеріал відбило надзвичайно багато часу — я не будівельник, не художник, не музикант, який розробляє схему дзвонів, але я багато працювала в документальному кіно, писала сценарії, і природою цього жанру відчуваю. Як продюсер, я знала, що мені треба організувати, а як творча людина, намагалася цей відбір зробити таким, щоб потім глядачеві було цікаво подивитися.

— *А які події Вам удалося "впіймати" на цих засіданнях?*

— Наприклад, золоту смальту для собору, яку спочатку думали закуповувати десь в Італії, зробили в Києві протягом місяця. Для цього спеціально запустили окрему лінію на заводі, розробили технологію. Це ж унікально — обов'язково

1973 р. Телевізійний спектакль "Касандра"

кових епізодів, які не ввійшли у фільм, але мають історичну і творчу цінність. Цього не можна втрачати — ми змонтували їх окремо й записали як бонус до фільму на DVD.

— *Ви маєте величезний досвід роботи редактором у кіно...*

— Я дуже пишаюся, що працювала в багатьох цікавих фільмах, наприклад, "Пастка" Олега Бійми, "Далі польоту стріли" Василя Вітра. Для останньої роботи саме я, як редактор, знайшла автора сценарію — Аллу Тютюнник, її повість була надрукована в журналі "Київ". Ми з Василем Вітром дуже хотіли, щоб ця повість була екранізована, але одразу не склалося. Проте з Аллою познайомилися і зробили документальний фільм "Підземні води", а потім уже — "Далі польоту стріли" — фільми, суголосні за темою.

Зараз, на превеликий жаль, професія редактора у нас практично вмерла. Скажу по секрету, редакторів у кіно режисери завжди недолюбували. А це абсолютно необхідна фігура, яка, фактично, пильнує весь фільм від початку до кінця. Поперше, редактор від написання сценарію й до виходу фільму на глядача допомагає режисерові організувати і драматургічний матеріал, і матеріал уже відзнятого фільму, і роботу з акторами під час тонування — слідкує за мовою, наголосами. По-друге, редактор — це порадник. Якщо режисер довіряє редакторіві, з яким працює, то для редактора це — людина, яка завжди може свіжим оком подивитися збоку на все і підказати те, чого він може й не побачити, якщо сильно "закопався" у матеріалі.

— *А у Вас траплялися такі моменти?*

— Так. Є один епізод із

мого редакторського досвіду, яким я пишаюся. Я була редактором фільму "Буйна", за листами Катерини Білокур, — режисер Віктор Василенко. Головну жіночу роль грала Раїса Недашківська. Відомо, що Катерину Білокур надзвичайно цькували, і в селі вважали несповна розуму за її малювання. Коли батьки у черговий раз заборонили їй малювати, вона сказала: "Якщо не буду малювати — я втоплюся". Була пізня осінь, вона втекла з дому і пішла топитися. Її побачив молодший брат, покликвав батька. Катерину витягли з річки, і тільки тоді батьки зрозуміли, що пристрасть, дану від Бога, неможливо переламати. Після цього її перестали цькувати, наче змирилися з тим, що в цьому — її життя. Цей епізод, як не дивно, випав зі сценарію, хоча, як на мене, — це був переломний момент самоутвердження художниці, — і для неї самої, і для всіх довкола. Коли я побачила, що режисер не зняв цієї сцени, а фільм уже був практично змонтований, мені, як редакторіві, страшними зусиллями вдалося переконати режисера (котрий відмовлявся), щоб він цей епізод зняв. Тоді вже була осінь, жовтень, холодно, і Раїса Недашківська в тонкому одязі увійшла в холодне річку. Велика заслуга, Раїси Степанівни, що вона погодилася на це. У такий страшний хлосд небезпечно знімати актрису, режисер хотів сам лізти у воду, просто одягнути перуку й костюм, але Недашківська сказала: "Ні, я буду зніматися сама, для мене це важливо". Епізод був відзнятий. Він виявився одним із найкращих. Віктор Василенко поставився до мене дуже серйозно і з вдячністю. Це один із рідкісних випадків у моєму редакторському житті, — коли режисер підійшов і сказав: "Я справді вдячний тобі, як редакторіві! Цей епізод обов'язково треба було зняти".

— *А до яких фільмів Ви писали сценарії?*

— Лише до документальних. Намагалася писати сценарії, пов'язані з цікавими народними майстрами. Вишукувала їх скрізь. А до фільму "Глас" я спочатку придумала героя — майстра, що робить трембіти. Мені хотілося, щоб був знятий фільм про цей інструмент, а потім я довго шукала такого майстра, їздила кілька разів по різних селах у Карпати. Аж тільки з третього разу мені вдалося знайти такого чоловіка, познайомитися, і тоді вже я написала сценарій.

— *Зараз у театральному інституті навчають продюсерів. Що б Ви їм порадили з Вашого досвіду, — яких уникати помилок?*

— Продюсер обов'язково повинен бути творчою людиною: бути обізнаним у культурі, в історії мистецтв, знати від початку до кінця технологію виробництва фільму. А помилки все одно треба зробити власні.

Розпитувала
Нонна-Анна СТЕФАНОВА

РЕФЛЕКСІЇ

“Захист прав карикатуристів преси України” — тема третього українського семінару, що відбувся нещодавно в Києві за підтримки благодійної організації “Митець” та Міжнародного фонду “Відродження”.

Протягом трьох днів сонм найвідоміших та найталановитіших українських майстрів карикатури обговорював наболіле. А є про що порадитися, бо на сьогодні вони вже мають конкретні претензії до влади, яка на всіх рівнях цензурує... і так, що вже можна заговорити про карикатуру за ґратами. Наших там ще не було, а прикладів у світовій практиці достатньо. Тож варто замислитися і поміркувати про свободу та інакомисліє, над якими в країнах із тоталітарним режимом чинять розправу, зокрема і з карикатуристами. Тобто, тема для обговорення таких проблем має наразі профілактичний характер, але підстави для визнання її актуальною вже є. Прикладів досить, щоб оприлюднити тему цензури на карикатуру. Є уже й звільнені з роботи. Олег Смаль — один із відомих карикатуристів, що полюбляє політичну тематику, — поплатився контрактом із газетою “Кіев-Post”, бо власники видання з американського боку розцінили його карикатурні шаржі на можновладців як потенційний міжнарод-

ДИСКОГРАФІЯ ПЛЮС

ТАБУН РОЗМАЇТИХ ПІСЕННИХ КОНЕЙ

Колись панувало правило, яке не дозволяло справжньому чоловікові позичати коня та дружину. Сучасний його варіант — “Не даю в позику машину і дружину...” Як і ким лише не оспівувався вірний кінь у минулому... Сучасні композитори та поети звертаються до класичного образу не часто, але такі є, і не випадково їхні імена є знаковими для Клубу “Співуча родина” та шанувальників романсу, що діє у столичному Будинку вчителя. Сам класичний естрадний жанр, зокрема романс, уніфікує образ вірного друга, тобто коня.

“Війна і мир, чоловік і жінка, юність і старість, держава й особистість, праця й натхнення, життя і доля — все це можна виразити через цей багатий образ. Разом із тим у різні часи, у різних народів, у різних жанрах кінь — свій”, — читаємо в передмові до цікавого аудіовидання.

“Ой коню мій, коню...” — таку назву має новий аудіоальбом, випущений як благодійно-просвітницьке видання за підтримки М. Горюченка. “За коня сильні світу цього ладні були віддати півцарства”, — нагадується в передмові до видання, що дійшло до слухача завдяки старанням “Співучої родини” та керівника цього нині вже популярного проекту Галини Лактіонової.

Нещодавно відбулась і презентація. Київський Будинок учителя у той вечір зібрав добру компанію музичних гурманів, що мали нагоду почути кращі голоси столиці й України. Сестри Турчак та Василь Триліс, Ігор Якубовський та Галина Лактіонова, Олександр Василенко та Олександр Чернеча (за роялем) виконували пісні, у яких оспівувався Кінь. Яскравим був виступ колективу “Дитяча опера”.

Але ця презентаційна концертна програма — лише невеличка часточка всього мистецького скарбу, що помістився в аудіоальбомі, а сам альбом — це крапля в морі пісень на цю тему.

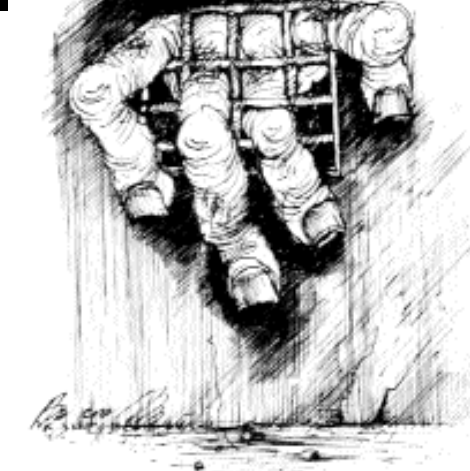
Чи не цікава тема для дослідження?..

ПРО ЦЕНЗУРУ НА КАРИКАТУРУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ АВТОРСТВА

ний політичний конфлікт між українською та американською владами. От вам і демократична Америка! Наші таких речей іноді навіть не помічають.

Факти “піратського” використання карикатури у ЗМІ — це також сьогодні є звичною практикою для багатьох, але нормою їх назвати не можна. Саме тому варто нагадати, що захист прав карикатуристів має давні традиції. Вже в 1735 році англійський парламент, на прохання карикатуриста Хогарта, прийняв закон про захист видавництва від піратського копіювання, що отримав назву “Акт Хогарта”. У цьому законі зазначалося, що: “Кожний, хто друкує малюнок чи гравюру, має право на видавництво та перевидання терміном на 14 років”. Україна, як держава, що прагне інтеграції в європростір, та й карикатуристи як особистості, що завжди були і є спостерігачами дійсності, вимагають від законодавства лише захисту від порушень професійних прав. Адже найчастіше вони у своїй практиці зустрічаються з проблемою плагіату. Тож варто відзначити, що, згідно із законодавством, “Привласнення авторства на чужий твір кваліфікується як карний злочин і карається штрафом від 50 до 120 мінімальних розмірів заробітної плати або виправними роботами до 2 років”. Тут варто нагадати про те, що для посилення охорони своїх авторських прав слід звернути увагу на сам факт створення твору з обов’язковим зазначенням імені автора, що, згідно з законом, “забезпечує презумпцію авторства”.

Законодавство сприяє у вирішенні проблем авторського права ще й тим чином, що позивач у справах авторського права звільняється від сплати держмита. Та ще й той момент, що результати переговорів між обома сторонами можуть мати більш ефективні наслідки, ніж судовий процес. Тобто, суто людський фактор у сухому законодавстві присутній. А суспільство, яке зацікавлене у збереженні творчої індивідуальності автора, може претендувати на вступ

до євроспільноти. Карикатуристи — за! Але постає болючою проблемою політична цензура, яка на регіональному рівні має всі ознаки тоталітаризму. Закриваються видання, звільняються з роботи художники, які хоч якимось чином намагаються показати потворні сторони діяльності влади та місцевих чиновників. Кажуть, що такого тиску не відчувалося навіть років п’ять тому.

Та все ж щось таки робиться й на цьому фронті, бо результатом роботи семінару стала просвітницька робота, яка має конкретний характер. Видана брошура, у якій викладені основні засади захисту авторського права, розказано все, що необхідно знати художнику-карикатуристу — АВТОРУ й одночас менеджержу, юристу, економісту та адвокату.

Та ще варто додати, що використання карикатури в друкованих ЗМІ без посилання на авторство та без гідної оплати віднині є злочином. Тобто — обережно з карикатурою, бо вона ж таки чогось варта!

Леся САМІЙЛЕНКО

КЛУБНЕ ЖИТТЯ

Чи може бути щось спільного в українського і шотландського рок-гуртів, та ще й північного російського міста? Виявляється, може. Саме в далекому місті Якутськ ще в 1998 році під час фестивалю потоваришували дві музичні групи — з Києва та з Единбурга. А нині, в рамках мистецької програми Британської Ради, відбувся спільний виступ рок-гурту “Mystery Juice”, який в Україні вперше, і Олега Скрипки (щоправда, без “ВВ”) в аплау DJ-я. Ця акція також відзначала “родинні зв’язки” двох міст-побратимів: Києва та Единбурга.

Якщо в рок-міксері змішати в неординарних пропорціях різні за смаком музичні інгредієнти (як от фанк, блюз, хіп-хоп, фолк, прогресивний рок, класичний рок-н-рол), отримуємо свіжий і дуже енергетичний напій під назвою “Mystery Juice”. В усякому разі, чітко окреслити рамки для стилю цього гурту британській пресі не вдалося. Але це не означає, що ця група суто “для слухання” (хоча й від часу свого утворення в 1996 році вона встигла випустити 3 альбоми, причому перші два вийшли тільки в Росії). “Mystery Juice” чудово сприймається на “живих” концертах, що й під-

МУЗИЧНИЙ КОКТЕЙЛЬ НА ЧЕСТЬ ДРУЖБИ

твердив її виступ у київській галереї “Лавра”. Традиційний для рок-гурту набір інструментів — гітара, бас, ударні плюс до того — електро-скрипка, що додає фолксовості звучанню гурту. І багато драйву, що змусив затанцювати натовп під сценою (хоча в Україні цей цікавий гурт поки що невідомий). На концерті виконувалися (за словами учасників) загалом нові та кілька старих композицій. А їхні пісні, як лаконічно відповіли музиканти, — про життя (отже про все потроху). Життя від “Mystery Juice” —

музично різнобарвне та в основному веселе. Отож, після успішного українського дебюту та спілкування з публікою (намагалися українською), естафета від однієї скрипки перейшла до іншої. Тобто, до DJ-я О’Скрипки.

У своєму новому амплуа Олег Скрипка запропонував слухачам стиль етно-диско. Ада, на його думку, фолкова музика — перш за все танцювальна. Тому, влітаючись у дискомузику, вона буде почувати себе в ній цілком органічно. Під електронну обробку від Скрипки потрапив не тільки наш фолк (наприклад, “Підманула, підвела” чи вешешний “День народження”), а й... індійський (який доповнювали кадри з індійських фільмів). Хоча, мабуть, краще б Скрипка й далі грав звичну для себе музику — бо її теж можна назвати “етно-диско”. Фолк у “ВВ” є? Достатньо. Народ на їхніх концертах танцює? Танцює. Тож чим не рокове етно-диско, яке, на відміну від електронного аналогу, має своє неповторне обличчя?

А слухачам поки що залишається чекати нових, так само цікавих результатів музичної дружби.

На концерті побувала Катерина ТАРЧЕВСЬКА

ТОЧКА ЗОРУ

СТІНГ — ПОЗА ЗАКОНОМ?

Декларації про Європейський вибір України стали вже звичними. Але чи завжди гучні заяви підтверджуються відповідними діями? З огляду на наші реалії, є великі сумніви. “Крок вперед, два — назад”, — слухність відомого вислову щоразу спадає на думку, коли розглядаєш, наприклад, деякі взірці вітчизняної законотворчості. Відомо, що Україна приєдналася до майже всіх відповідних часових міжнародних актів. Однак рецидиви трансформованої адміністративної системи ще доволі часто даються взнаки. Зробити з людини пригніченого прохача, що смиренно чекає милостивого дозволу, — чи не головна втіха чиновництва. З якою метою — не важко здогадатися, знаючи “передові” позиції України в хіт-параді корумпованості.

Погляньмо, наприклад, на новий закон про гастролюючо-концертну діяльність, прийнятий, як зазначено, з метою наведення ладу в нібито хаотичному стихійному стані справ у цій сфері. З метою, звичайно, “підвищення рівня, покращення якості, захисту культурних надбань...” і т. п. По-суті ж, це — податок на видовище. І, якщо абстрагуватися від дешевої риторики, то “лягає” він на плечі глядача, тобто, на нас із вами. Згадується мудрий Джанні Родарі, який у своїй казці “Чиполіно” переконливо продемонстрував подібні податки про “вдихання повітря”. Як був прийнятий цей закон, чим умотивований? Де широке обговорення, дискусія, проекти, різні концепції та точки зору?

Невідомо... Хоча, скоріше, відомо. Знову штучно створені “комітети-кабінети”, знову “Запретити, не пущать!”. Чому, на якій підставі? І справа зовсім не у відсотках відрахувань у невідомому напрямку, а в очевидному прагненні бюрократичної монополізації. Шановні, є ж податкова служба, повноважена державою контролювати фінансовий обіг. Це справді її справа. А інше, вибачте, справа організаторів акцій. Треба ж, як мінімум, вивчити досвід Об’єднаної Європи, куди ми нібито збираємося. Є ж бо патент, ліцензія врешті-решт. Чому дозвіл на щось мають давати чиновники, які не є, об’єктивно, “в процесі”? Адаже відомо, що більшість справді якісних концертів, які стали непересічними подіями (від Стінга, Джона Маклафліна до Хосе Каррераса і т. п.) зроблені недержавними структурами, як, власне, і в світовій практиці. І, до речі, без витрати державних коштів, а навпаки, з відповідними нарахуваннями в бюджет. Більшість суб’єктів сучасного концертного “виробництва” вважають закон заангажованим і, як мінімум, недоопрацьованим. Чому б не скористатися досвідом, наприклад, тієї ж Асоціації промоутерів України, члени якої мають величезний реальний досвід у цій галузі і чи не найбільше зацікавлені в її цивілізованому розвитку? Чому б не звернути уваги на кричущу дисгармонію в ефірному просторі України, який нагадує заштатну філію інших держав? Як виконується норма про відсоток продукції національного виробника і, зрештою, закон про Державну мову?

Питань, як бачимо, багато. Чи почуємо нарешті відповіді?

В. ВОЛОДИМИРОВ

Перамагати труднощі в нас, як відомо, — в крові. Мабуть, тому проект “Богатир року”, започаткований у 1998 році, так швидко набув популярності в Україні. Телевізійна версія “Богатирських ігор” транслювалася по УТ-1, “1+1” та на “Новому каналі”. А головним героєм цих не зовсім звичних силових змагань вже не один рік є львів'янин івано-франківського походження Василь Вірастюк. Він неодноразово виборював титул “Найсильніша людина України”, має в активі звання найсильнішого у Східній Європі та третього багатиря світу.

Час від часу Василь встановлює різні незвичні рекорди “просто так”, із власної ініціативи. Наприклад, 3 травня минулого року у Львові встановив одразу три рекорди: потягнув зчіпку із п'яти трамваїв, загальною вагою 101,5 тонн, на відстань 17,9 метра (за 59,62 секунди); зчіпку з 10 автомашин, загальною вагою 16,3 тонни, — на відстань 19,3 метра (за 1 хв. 4 секунди); переніс рекордну вагу в двох валізах, вагою по 171 кг на кожну руку, на відстань 19 метрів (за 9,94 секунди). Перший багатир України мріє бодай зрушити з місця український велетенський літак “Мрія”.

Василь народився 22 вересня 1974 року в Івано-Франківську. Там закінчив 8 класів СШ № 4 та технікум фізичної культури. З 2000 року мешкає у Львові, де працює водієм-охоронцем у компанії “Концерн Галнафтогаз”. Тоді ж почав займатися силовим багатоборством (strongman). Має зріст 191 см, важить 145 кг. Цікаво, що український

богатир № 1 — зовсім “небогатирського” походження: батьки Василя Вірастюка — звичайні люди середнього зросту. Батько — 175 см, мама — 168.

— Якимось так сталося, що ми із братом такими виростили. (Роман Вірастюк, багаторічний капітан збірної України з легкої атлетики, майстер спорту міжнародного класу зі штовхання ядра). Наше меню не дуже й відрізняється від звичайного: заняття спортом плюс вітамінізація організму дали відповідний результат. Щоправда, кажуть, наш прадід був май-

— спорт різноманітний і цікавий. До нього входить з півсотні силових вправ. Є серед них і доволі незвичні. Тут важливі елементи шоу. Глядач, спостерігаючи за змаганнями багатирів, часто не вірить своїм очам...

— **Наприклад?**

— У Словаччині ми кидали у висоту, через планку, 12-кілограмову бочку, тримали по 200 кг ваги у кожній руці на час, піднімали кулі вагою від 105 до 150 кг. В Австрії перевертали автомобіль “Volksvagen Golf”. Іноді доводиться піднімати кулі вагою до 180 кг. Глядачам

го господаря турніру. Цікаво, що перед фіналом ми з Романом гостювали у Багача, і він наголошував, що на кухні йому бракує телевізора. Мовляв, завтра відбудеться спортивне шоу серед багатирів — і в нього він з'явиться. Багач був лише третім. А ми з братом повезли додому два телевізори.

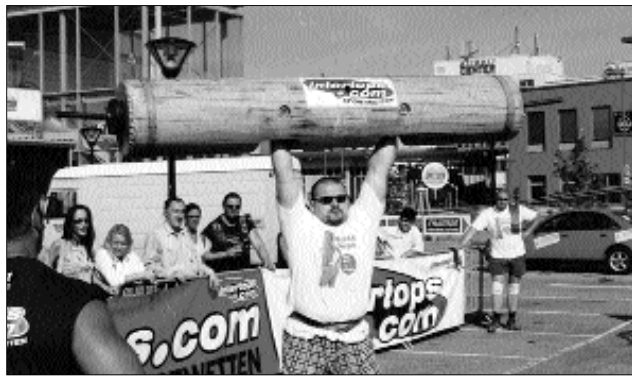
— **Час від часу у великому спорті вибухають допінг-скандали. Чи обминають вони “strongman”?**

— Коли я займався легкою атлетикою, часто доводилося проходити допінг-контроль. “Strongman” не є олімпійським видом, тому тут немає такого жорсткого контролю. Я вважаю, що великий спорт без фармакології і спеціальних препаратів не зміг би існувати. І неправду говорять спортсмени, які б'ють рекорди, а потім із наївним виразом обличчя заперечують, що вони нічого не приймають. Думаю, допінг треба легалізувати. Небагаті країни, до яких належить і Україна, не можуть дозволити собі утримувати допінг-лабораторії. А у таких державах, як США, Німеччина, Китай ця робота поставлена на високому науковому рівні. Вони просто беруть під контроль кожного висококласного спортсмена і визначають, коли і в яких дозах йому слід вживати той чи інший препарат, аби досягти результату.

— **Маєте свої прикмети успіху? Наприклад, погані мрії вважаєтесь, коли чорний кіт перебігає дорогою...**

— У прикмети я вірю. Побачивши kota, я стараюся випередити його. Зазвичай, це — до грошей. А ось жінка з відрами дорогу краще б не переходила...

ЧИМ ВАЖЧЕ — ТИМ КРАЩЕ

Найсильніша людина України — Василь ВІРАСТЮК — може перевернути автомобіль, тримати по 200 кг у кожній руці і навіть тягти за собою трамвай.

лістів на чемпіонаті Європи в Угорщині. Пригадую, на п'єдесталі пошани тоді стояв наш титулований штовхальник ядра Олександр Багач.

— **Але від ядра Ви згодом відмовились. Чому?**

— Мене часто запитують, чому я у 26 років припинив займатися штовханням ядра. Однозначно — через скрутне матеріальне становище. Останні півроку, коли ще займався легкою атлетикою, отримував мізерну зарплату — 105 гривень. Хіба можна на ці гроші нормально харчуватися і тренуватися? Тут саме запропонували роботу у Львові. Треба було вибирати: спорт чи робота. Після довгих роздумів наважився на переїзд. Взагалі, “strongman”

подобається “прогулянка коваля” — перенесення на час 130-кілограмових “тягарів” у кожній руці. На тренуваннях я працюю і з більшим навантаженням — до 175 кг. Загалом, вага снарядів коливається від 12,5 — коли кидаємо бочку — і до 25 тонн, коли тягнемо пожежну машину. На змаганнях у Ялті я протягнув її на 1 м 25 см. Більшість суперників тоді зупинилася на позначці 20—30 см.

Свого часу, ще коли займався штовханням ядра, ми з братом виступали на схожих шоу у Броварах — під час легкоатлетичних змагань на призи Олександра Багача. Тоді я став переможцем серед багатирів, відібравши головний приз у титуловано-

же 2-метровим велетнем. Та й я народився з непоганими параметрами — п'ять кілограмів при зрості 68 сантиметрів. А взагалі, я пішов по слідах старшого брата. Рома завжди був і залишається для мене кумиром.

— **Як тренують багатирів?**

— Першим і останнім моїм тренером був Іван Григорич Шарий. Саме ця люди-

на вивела мене у майстри спорту міжнародного класу зі штовхання ядра. Повірте, це тренер від Бога. Недарма в нього й відповідне звання — Заслужений тренер України. Норматив міжнародника підкорився мені у 1998 році — під час відбіркових змагань до чемпіонату Європи. Тоді я двічі запустив ядро на 19 метрів 50 сантиметрів. Згодом пробився до числа фіна-

ним видом спорту, постійно росте. Про нього часто пишуть у місцевих газетах. Я зробив там поміст (до речі, жовто-блакитний) та п'єдестал. У Ломбардії фактично функціонує й національна федерація гирьового спорту. Тепер ми задумали зробити ще одну презентацію виду, але ширшу.

— **Під час “італійських зборів” твоя українська тренерська діяльність не страждає?**

— Я й звідти керую тренувальним процесом — телефоную, даю завдання своїм вихованцям. Так са-

Чемпіонат світу до Німеччини. Забезпечити дебют італійців на Чемпіонаті світу — це своєрідне завдання від Міжнародної федерації гирьового спорту, я належу до її виконкому.

“КОЛИ ВСТАНОВИВ РЕКОРД, НА МЕНЕ ДИВИЛИСЯ, ЯК НА ІНОПЛАНЕТЯНИНА”

— **Ти вже захопив італійців гирьовим спортом?**

— Поки я знайомив їх із улюбленим видом спорту, доводилося

ПОЇХАВ НА ЗАРОБІТКИ — Й... ОЧОЛИВ ЗБІРНУ ІТАЛІЇ

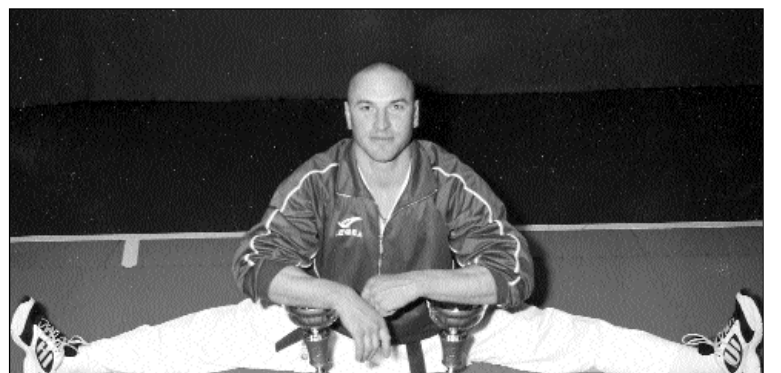
А тепер рекордсмен України з гирьового спорту Олег ІЛІКА має везти тамтешню команду на Чемпіонат світу. І така вона, доля заробітчана...

самотужки організувати змагання, за свої кошти купувати келихнагороди. Для них це ще досі залишається екзотикою. Коли встановив рекорд світу, вони ходили навколо мене, ніби я — інопланетянин, мацали м'язи, роздивлялися. Гирьовий спорт у них важко “розкрутити”, бо він менш пов'язаний із бізнесом. Вело- чи автотехніку, приміром, треба постійно оновлювати, а гирі можуть прослужити 300 років. Це традиційно наш вид (в Італії шось подібне до гирі використовувалося на залізниці — де стрілки переводять). Але кількість італійців, охочих займатися гирь-

мо корегую діяльність обласної федерації гирьового спорту, яку я очолюю.

— **Теперішнє перебування вдома, напевно, розраховував відзначити черговим рекордом України?**

— На Чемпіонаті України у Хмельницькому я справді був близьким до рекорду в поштовху за довгим циклом у категорії до 90 кг, в якій я виступаю останнім часом. Узагалі-то, я повторив рекорд донецчанина Сергія Сахна (78 підйомів), але останній підйом судді не зарахували. Виявилось, поки я зафіксував гирі на піднятих руках, вийшли відведені на вправу 10 хви-

— **А як щодо перспективи замахнутися на рекорд світу на очах у земляків?**

— Давно про це мрію. Але зараз хочу сконцентруватися на підготовці до традиційного двоборства та довгого циклу. Хотілося б поборотися за медалі на Чемпіонаті світу. Наступної зими в рідному Сторожинці знову гостюватиме “класичний” Чемпіонат України. А після нього можна буде переключитися на нетрадиційний поштовх. Можливо, властять влаштувати в нас силову свято і спробувати побити свій же (поки що) рекорд світу в цій номінації. До італійського рекорду світу я, до речі, спеціально готувався 8 місяців, а потім інше довго не міг переключитися знову на класичні вправи.

● **Сторінку підготував Георгій МАЗУРАШУ**
Фото автора

ГИРІ ДО ЛОМБАРДІЇ ДОВЕЛИ

До Італії неодноразовий чемпіон та рекордсмен України з гирьового спорту і тренер ФСТ “Колос” Олег Іліка зі Сторожинця Чернівецької області, як і менш титуловані співвітчизники, подався під тиском фінансових проблем.

— На заробітки я поїхав у вересні 2000 року, — розповідає Олег. — “Осів” у Ломбардії, що в провінції Мілан. Але паралельно з роботою не припиняв тренуватися. Гирі привіз із собою. Там чи не головним організатором спорту є церква, біля якої розташований стадіон. Туди я й заніс свої гирі. Взяв у мерії дозвіл на проведення змагань. За три роки організував там 8 турнірів із гирьового спорту й три з армреслінгу (боротьба на руках). У тому числі міжнародні змагання під егідою світової федерації — з нетрадиційного поштовху 32-кілограмової гирі. Це й було офіційною презентацією гирьового спорту в Італії. Колиш я встановив рекорд світу в цьому виді — 901 підйом. Потім його побив білорус. А в 2002 році в Ломбардії я повернувся собі рекорд, піднявши за годину по черзі лівою і правою руками 32-кілограмову гирю 1056 разів.

— **Як для італійського заробітчанина ти доволі часто буваєш вдома...**

— Для мене перебування в Італії — це своєрідні навчально-тренувальні збори. Там у мене просто кращі умови для тренувань. Тепер перед весняним Чемпіонатом світу в Росії теж планує провести збір в Італії. До того ж, я там італійців треную. Восени маю везти збірну Італії на

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редактори: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Ющук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

